

Umetnost V veka Strogi klasični stil

Tiranoubice

Kritijev mladić

Auriga

Hagelades

Poliklet

Zevsov hram u Olimpiji

Miron

Niobida na umoru i rađanje zrelog klasičnog stila

Rađanje Atine doba prvih kraljeva

Ujedinjenje Atike pod vlašću Atine i stvaranje države legenda pripisuje atinskom kralju Tezeju

U prvo vreme na čelu Atine bio je kralj čije je sedište bilo na Akropolju i on je bio vladar, prvosveštenik, vrhovni sudija i glavni zapovednik vojske Kralju je u upravi pomagao savet velikaša čije su sednice održavane na stenovitom brežuljku posvećenom bogu Aresu (severozapadno od Akropolja), po kome je savet dobio ime areopag

Postepeno su poslovi s kralja prenošeni na arhonte (upravnike), a kralju su ostale samo svešteničke funkcije

Najzad je i kraljevska vlast sasvim ukinuta jer je nastao običaj da se i sveštenici biraju

Sve dužnosti preuzeli su pripadanici najviše klase eupatridi

Eupatridi, demos i prvi zakoni

Atinski demos je zbog velike zaduženosti bio nezadovoljan poretkom i tražio da se napišu zakoni jer se sudilo po običajnom pravu

Eupatridi su arhontu Drakonu stavili u zadatak da to uradi i on je 621. sastavio preterano strog zakon

Eupatridi su morali da čine nove ustupke

Arhont Solon je 594. izbrisao dugove i sastavio novi zakon kojim su građani bili podeljeni u 4 file prema imovnim grupama i iz prva tri reda biran je savet 400 (četvrtom redu ostavljeno je samo pravo da učestvuje u narodnoj skupštini i narodnom sudu)

Areopag i Savet četiri stotine imali su svu vlast

Areopag i Savet četiri stotine i tirani

U prvim decenijama VI veka Areopag i Savet četiri stotine imali su svu vlast i nezadovoljstvo demosa još se povećalo

Tada se izdvojio Pizistrat, Solonov rođak, koji je vatrenim govorima stekao poverenje demosa i tako prigrabio svu vlast koju je držao od 560. do 527. (vladavinu jedne ličnosti Grci su zvali tiranija)

Tiranin Pizistrat, koji je, kako kazuje Aristotel, blago upravljao državom, podržavao je brodogradnju i udario temelje atinskoj pomorskoj sili, gradio drumove i vodovode, podizao hramove i naredio da se zabeleže i urede Ilijada i Odiseja

Pred smrt predao je vlast sinovima Hiparhu i Hipiji

Tiranija se izrodila u okrutnu vlast, pa je Hiparh 514. ubijen, a Hipija 510. proteran

Zakon protiv tirana, Klisten i razvoj atinske demokratije

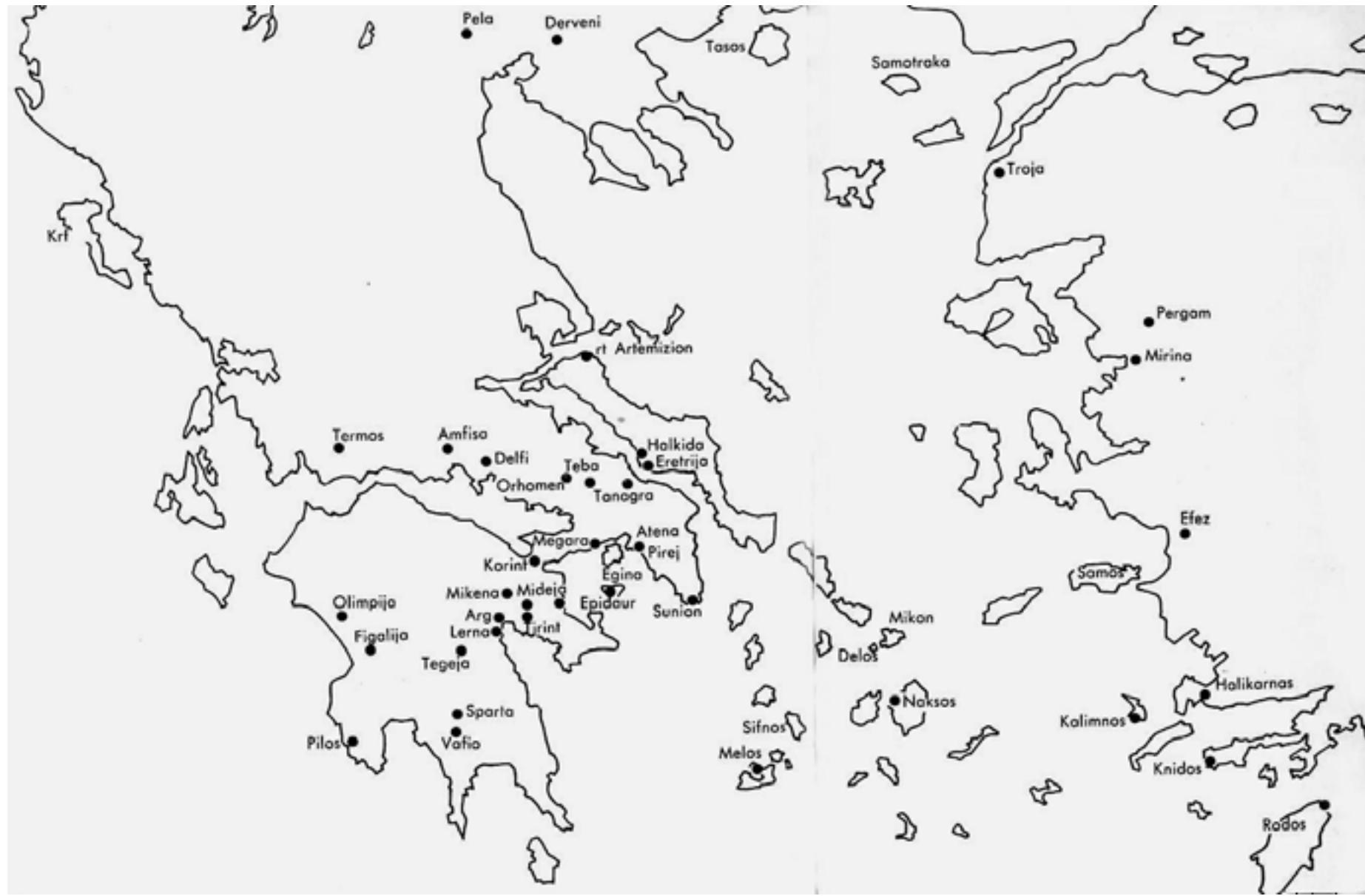
Ubicama tiranina (Hiparha) podignut je spomenik koji je postavljen na samom Akropolju

Da bi onemogućili povratak tiranije, Atinjani su, između ostalog, doneli zakon koji glasi: "Ko radi na tome da postane tiranin, biće i on i ceo njegov rod lišeni građanskih prava"

Izrada tih zakona bila je poverena Klistenu, šefu demokratske stranke, i on je Atinu podelio na 10 filia, koje nisu bile stvarane na osnovu krvne nego teritorijalne veze, pa su u svaku filu ulazili predstavnici raznih rodova, a broj članova saveta popeo se na 500

Druga važna mera bila je u tome što je uveo ostrakizam (sud crepićima), kako bi svaki građanin mogao da napiše na crepiću ime onoga ko je potencijalno opasan po demokratiju, a osumnjičeni koji bi dobio većinu glasova bio bi poslan u progonstvo odakle se mogao vratiti nakon deset godina i tada bi dobijao natrag sva prava koja je imao pre izgnanstva

Na taj način, nakon Solonovih, Pizistratovih i Klistenovih reformi, atinska država postala je demokratska

Karta Grčke

Doba Persijskih ratova (490-449) i pljačka Atine

U gradovima Male Azije, koju je pokorio još persijski kralj Kir (vladao 559-530/528), bili su postavljeni satrapi

Prvi se 500. pobunio grad Milet, koji se obratio Grčkoj za pomoć, ali su se odazvale samo Atina i Eritreja (na Evbeji), pa je njihova vojska poražena, a grad spaljen, što je Kirovom nasledniku Dariju poslužilo kao povod da Grčkoj objavi rat

Poslao je 490. vojsku koja se iskrcala nedaleko od Maratona, gde je atinski vojskovođa Miltijad, bez pomoći Spartanaca, uspeo da ih pobedi

Atinjanima je bilo jasno da rat još nije završen, a tada su na čelu države stajali Temistokle (pomorska struja) i Aristid (kopnena struja hoplita)

Prevagu je odneo Temistokle (Aristid je proteran) i atinska flota je ojačana

On je već 481. uspeo da ujedini Grke na svegrčkoj skupštini u Korintu, a zapovedništvo nad združenim snagama preuzela je Sparta

Darijev sin Kserks 480. preuzeo je pohod na Grčku i, načinivši preko Helesponta most od lađa, stigao do Termopila gde je do nogu potukao Leonidu i njegovih 300 ratnika, a zatim provalio u Atiku i zauzeo i spalio Atinu

Sparta i peloponeske države tražile su da flota odstupi ka Korintskoj prevlaci gde se nalazila grčka suvozemna vojska, dok je Atina, s Temistoklom na čelu, dokazala da je bolje da bitka bude u uskom Salaminskom zalivu (u Egejskom moru južno od Atike), gde je 480. uništila persijsku flotu

Mesta najvažnijih bitaka- Maraton (atinski vojskovođa Miltijad, 490),
 Termopili (Leonida i trista spartanskih ratnika, 480),
 Salamina (Temistokle i Atinjani, 480)

Doba Persijskih ratova (490-449) i Kimonova vladavina (476-463)

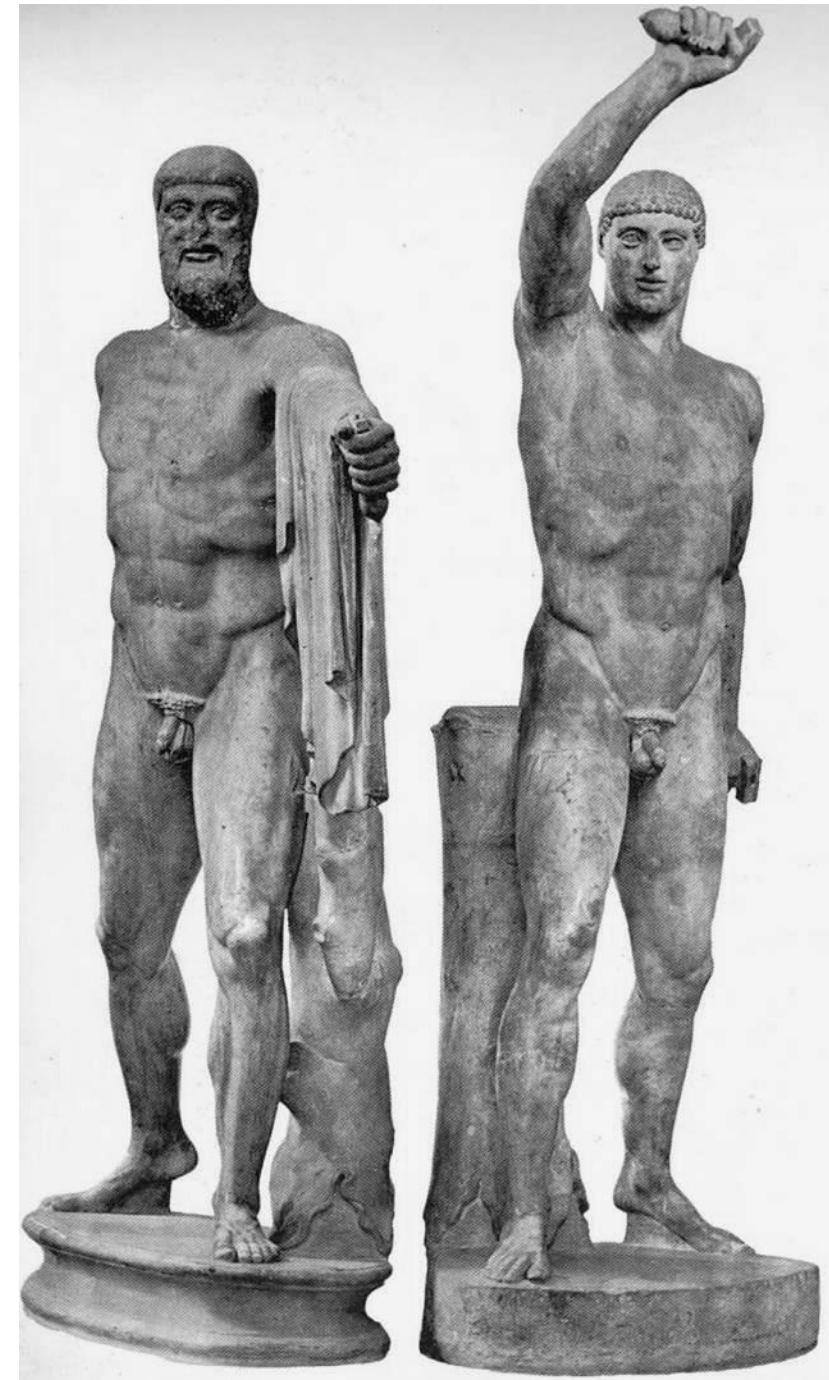
Kserks je otisao i ostavio deo vojske da nastavi rat, ali ona je 479. do nogu potučena kod Plateje (u jugoistočnoj Beotiji, južno od Tebe)

U svrhu borbe protiv Persijanaca 477. osnovan je Prvi atinski pomorski savez čija se zajednička kasa nalazila na ostrvu Delosu

Kimon (476-463), sin pobednika u Maratonskoj bici Miltijada, vođa konzervativne stranke, otpočeo je obnavljanje Atine, dao da se podigne Kimonov zid i niveliše tlo na Akropolju, sagrade mnogi hramovi u gradu i stoa (veliki trem sa stubovima) oko Agore i da se na plato Akropolja postavi kopija skulpture Tiranoubica

Konačnu pobjedu Grci su izvojevali tek za vlade Perikla 449. kod Kipra (kod kiparske Salamine) i tako najzad pobedili Persijance

Ovo je bilo prelomno doba u kojem je ostvaren ideal antičke građanske demokratije i vreme najvišeg uspona grčke misli i njenih ostvarenja u svim područjima života
U to vreme živeli su i stvarali pisac tragedija Eshil (525-456), pesnik Pindar (522-442), filozof Heraklit (544-484) i otac istorije Herodot (484-430)

Tiranoubice (Harmodije i Aristegejton (Aristogiton), ubice tiranina Hiparha (Hiparh 514. ubijen, a Hipija 510. proteran)),

atinski Akropolj,

Vajari:
Antenor (nakon 510),
Kritije i Nesiot (476)

(posle Bitka kod Salamine, u doba vladavine Kimona (476-463), sina pobednika u Maratonskoj bici Miltijada, vođe konzervativne stranke)

Tiranoubice,
detalj

Tiranoubice (Harmodije
i Aristegejton),
atinski Akropolj,
Antenor, nakon 510,
Kritije i Nesiot, 476.
(posle Bitke kod
Salamine, Kimon)

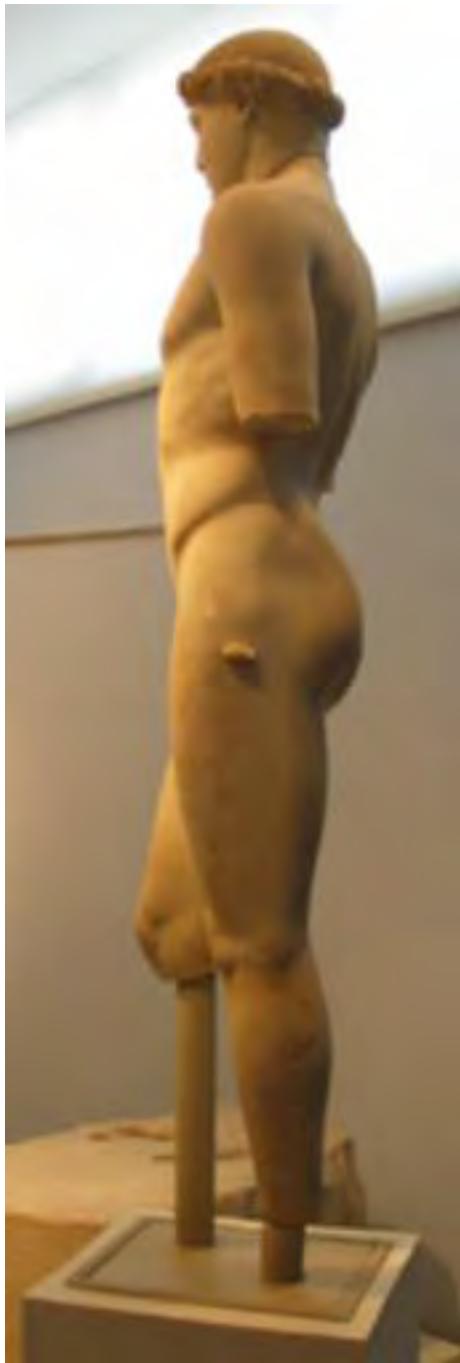
Kritijev mladić, Atina, Akropolj,
neposredno pre 480.
(strogi klasični stil)

Skulptura, na osnovu nedovoljno pouzdanih podataka iz pisanih izvora, pripisana Kritiji koji je zajedno sa Nesiotom izradio novu skulpturu Tiranoubica

contrapposto, stav u obliku slova S,
angažovana i slobodna noga (ovde
angažovana leva i slobodna desna noga)

prirodan stav mirovanja (asimetrija)

Kritijev
mladić

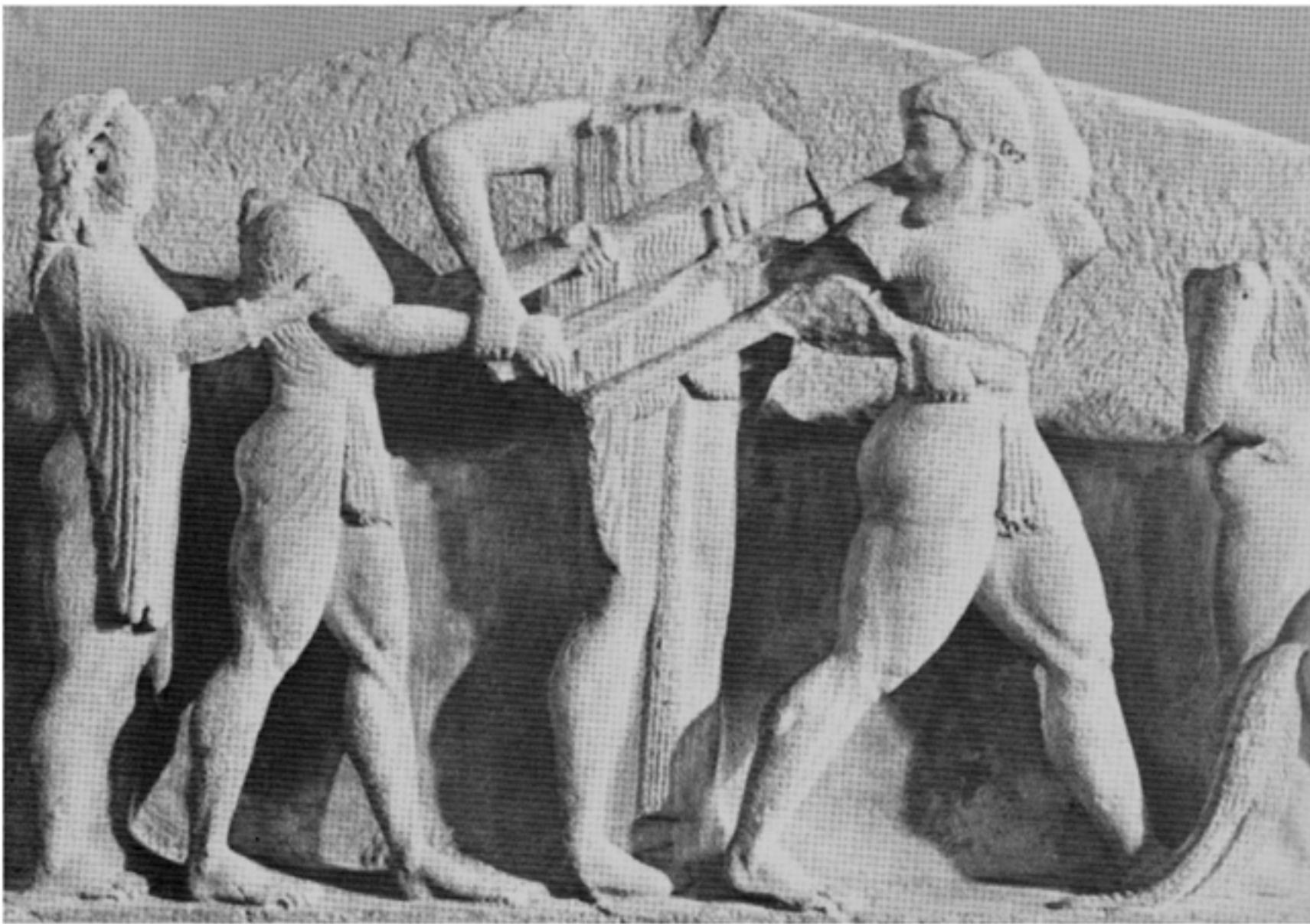

Kritijev mladić

Pokret- arhajski primer- zabit Artemidinog hrama na Krfu, oko 600.

Pokret- arhajski primer- zabat Sifnijske riznice, Delfi, oko 530.

Auriga (Vozar),
Apolonovo svetilište, Delfi,
oko 470.
bronza,
prirodna visina figure (180 cm)

Votivni dar (u znak sećanja na
pobedu tirana Polizala iz Gele
na Siciji u trci dvokolica na
Pitijskim igrama (u čast Apolona
Pitijskog) 478. ili 474. p. n. e.)
strogi klasični stil

(nagoveštaj kontraposta ispod
teške draperije)

Auriga (Vozar),
Apolonovo svetilište, Delfi,
oko 470.
Votivni dar, strogi klasični stil
(nagoveštaj kontraposta ispod
teške draperije)

Auriga (Vozar), Apolonovo svetilište, Delfi, oko 470.
(nagoveštaj kontraposta ispod teške draperije)

Auriga (Vozar),
Apolonovo svetilište, Delfi,
oko 470,
detalj

Hagelades iz Arga

Vajar u bronzi

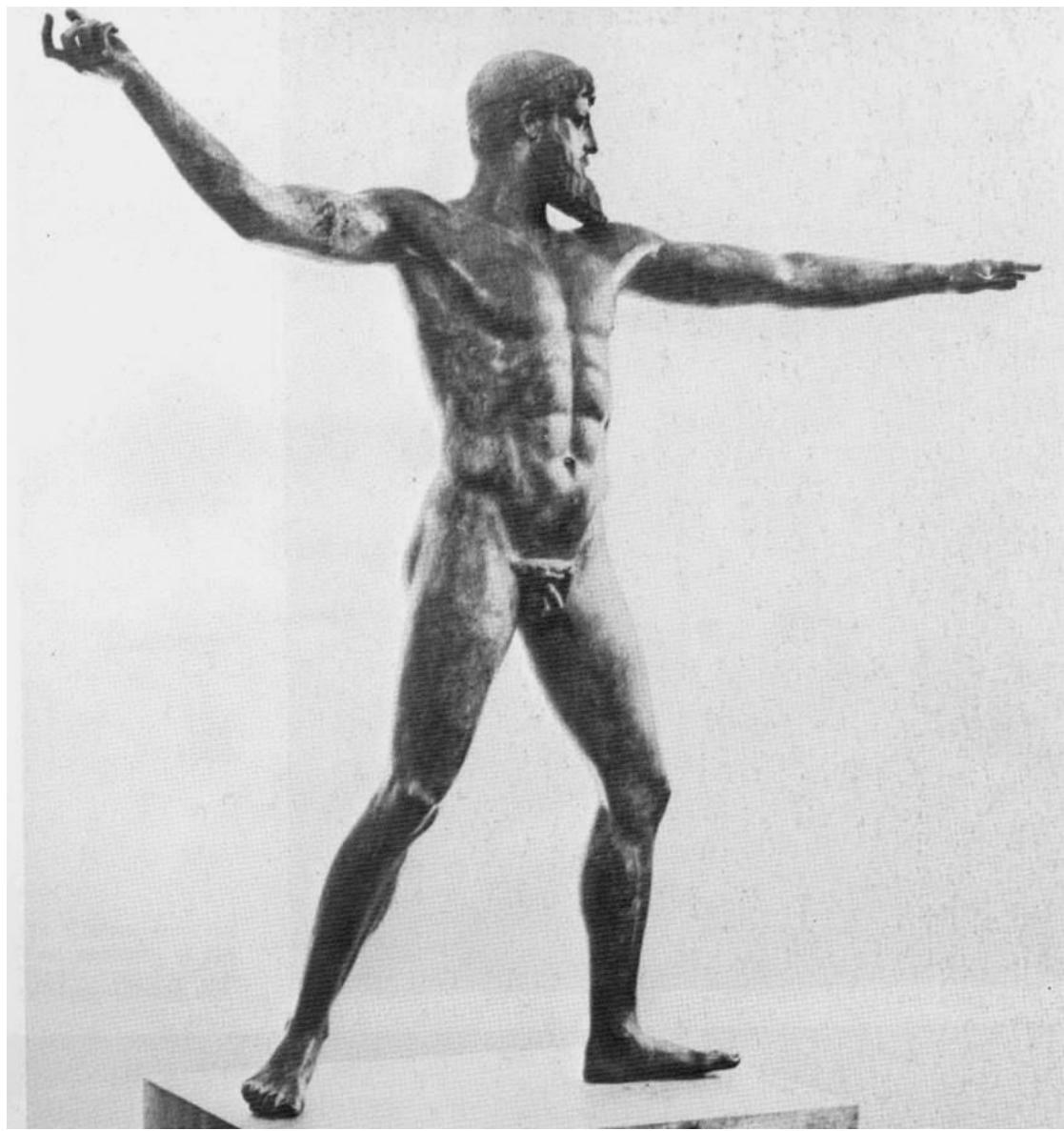
Radio u doba Kimona (sina pobednika u Maratonskoj bici Miltijada, vođe konzervativne stranke, koji je vladao 476-463. i otpočeo obnavljanje Atine, dao da se podigne Kimonov zid i niveliše tlo na Akropolju, sagrade mnogi hramovi u gradu i stoa oko Agore i da se na plato Akropolja postavi kopija skulpture Tiranoubica)

Oslobađa figure statičnosti i arhaizma

Radi figure u pokretu

Napon pokreta i odlučnost volje

Učitelj Polikleta, Mirona i Fidije

Hagelades, Zevs ili Posejdon, bronza, Evbeja, oko 460-450.
original, novo tretiranje stava i psihološkog izraza

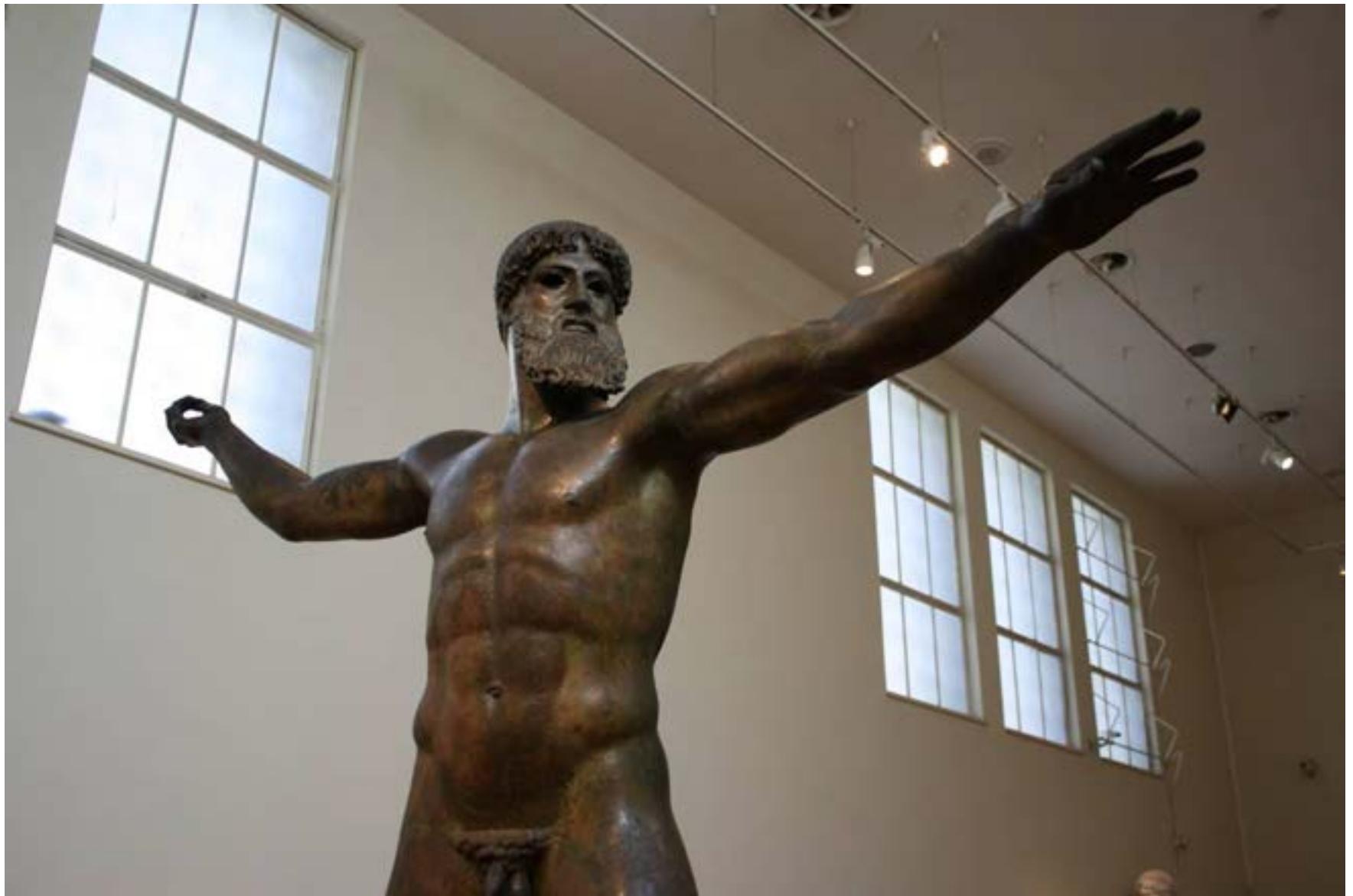
Hagelades, Zevs
ili Posejdon,
bronza,
Evbeja,
oko 460-450.
(Pausanija (grčki
putopisac iz II
veka p. n. e.)
pominje da je
Hagelades
izradio statuu
Zevsa za
građane
Naupakta, u
Korintskom
zalivu)

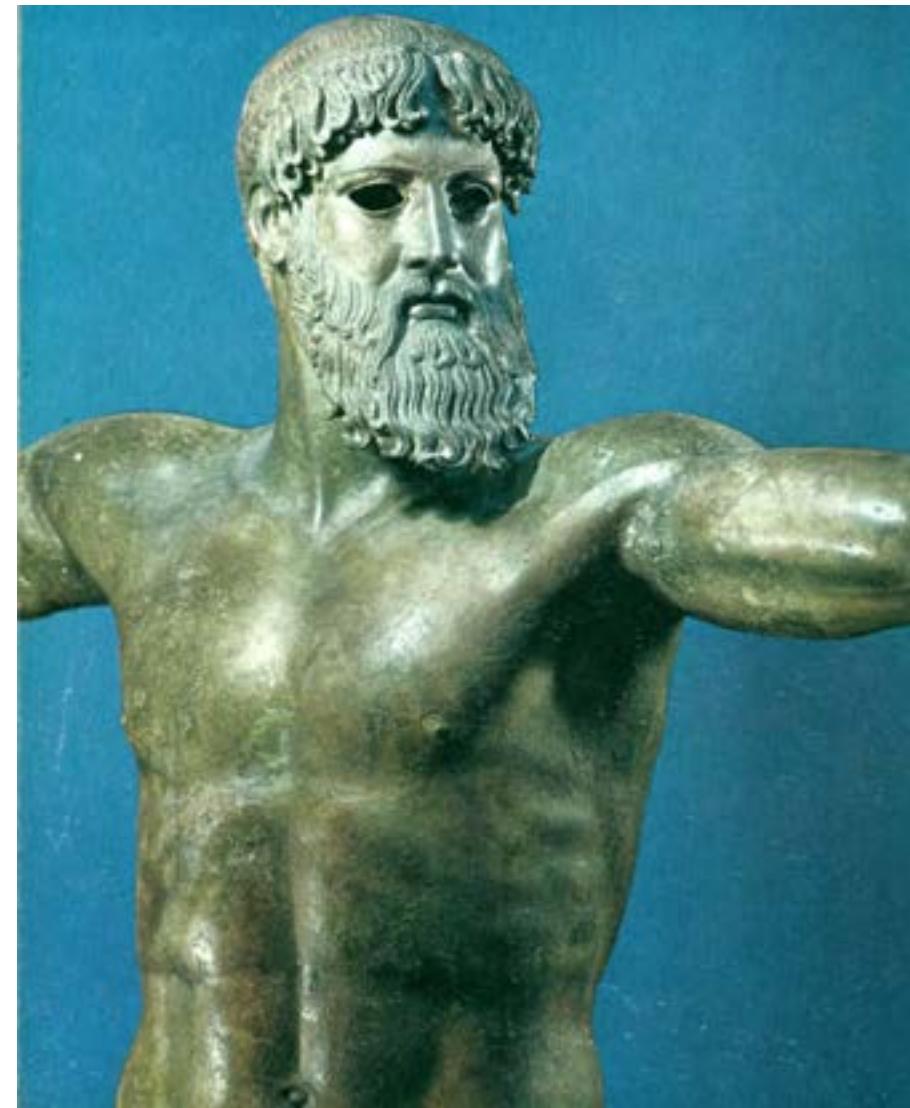
Hagelades, Zevs ili Posejdon, bronza, Evbeja,
oko 460-450.

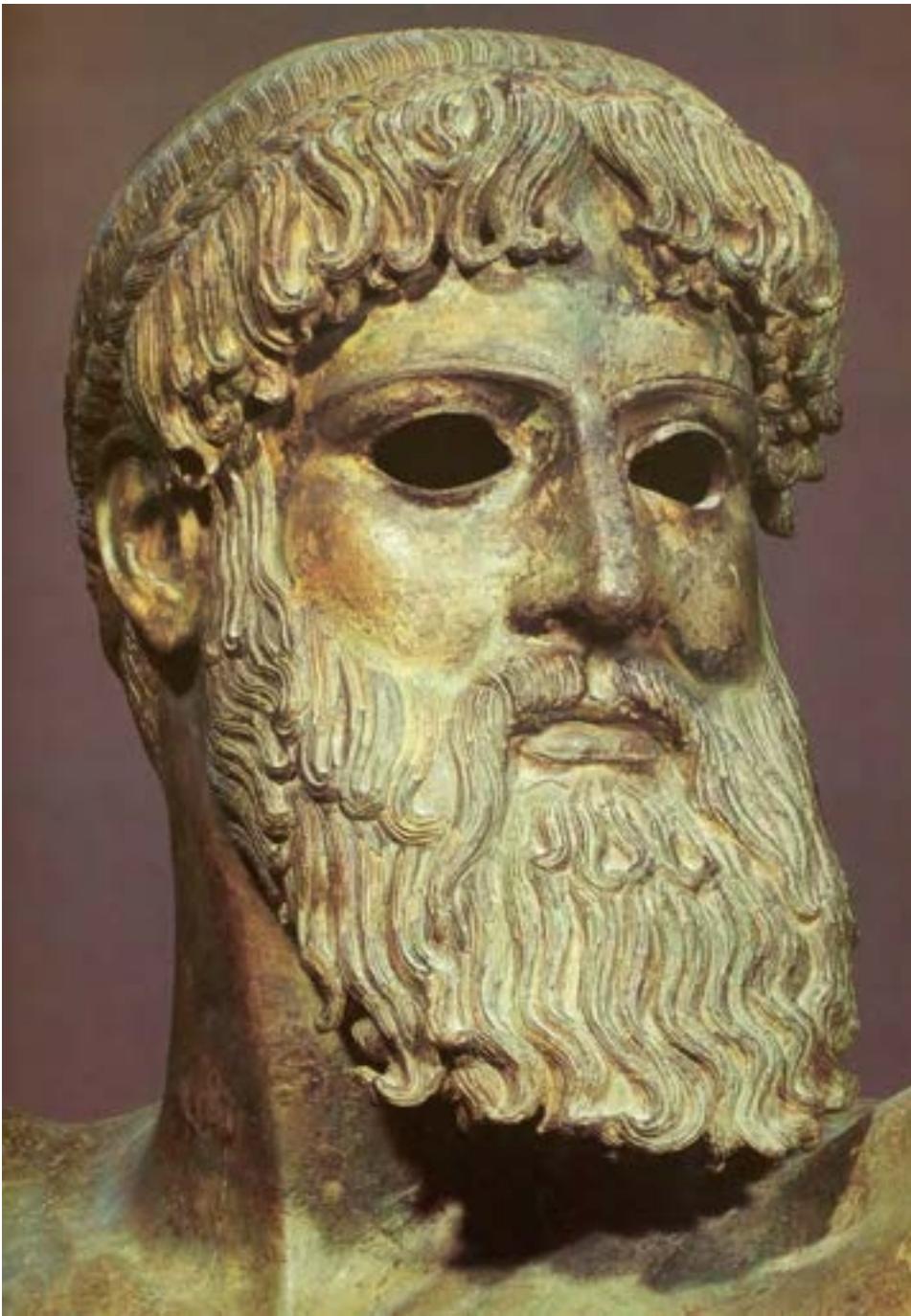
Hagelades, Zevs ili Posejdon, bronza, Evbeja,
oko 460-450.

Hagelades, Zevs ili Posejdon, bronza, Evbeja,
oko 460-450.

Hagelades, Zevs ili Posejdon, detalj, glava (napon pokreta i odlučnost volje)

Hagelades, Zevs
ili Posejdon,
detalj, glava

Poliklet iz Arga

Hageladesov učenik

- Radio u bronzi, usavršio tehniku
- Kanon, teorijska rasprava- proporcije i harmonija
(prvi teoretičar grčke skulpture)
- Motivi: figure mladića i devojaka
- Dela sačuvana u kopijama (nijedno nije očuvano u originalu):
Doriforos (Kopljonoša)
Dijadumenos (Apolon?)
Ranjena Amazonka
- Nesačuvana dela:
Hera za hram u Argu (hriselefantinska)
Dečaci se igraju kockom

Doriforos (Kopljonoša),
oko 450-440.

(proporcije i harmonija tela “kanon”)

U svojoj teorijskoj raspravi dao je
mere za skladnu kompoziciju
idealnih proporcija, a jedan od
zakona njegovog kanona je savršen
odnos glave i tela 1:7

(oslonac)

(nema tragova psihičkog ili
intelektualnog izraza)

Doriforos (Kopljonoš),
oko 450-440.

(proporcije i harmonija tela
“kanon”)

(oslonac)
(nema tragova psihičkog ili
intelektualnog izraza)

Doriforos
(Kopljonoša),
oko 450-440,
detalj, glava

Doriforos (Kopljonoša),
oko 450-440,
(proporcije i harmonija
tela “kanon”)
(oslonac)

Kritijev mladić, Atina, Akropolj, pre 480.
Contrapposto i pokret (poređenje sa Doriforosom)

Dijadumenos (Apolon?),
oko 440.

(spoljni izgled, pokretom
glave samo prati radnju)

(panj i plašt kao oslonac)

21

Dijadumenos (Apolon?),
oko 440.

(spoljni izgled, pokretom
glave samo prati
radnju)

Dijadumenos (Apolon?),
oko 440.

(panj i plašt kao oslonac)

Dijadumenos
(Apolon?),
glava

Dijadumenos (Apolon?), glava

Ranjeni Amazonka,
Artemidino svetilište u Efesu,
oko 430.

(tvrdi i hladni lepoti varvarke,
bol blago nagovešten)

(oslonac)

Hram, koji je bio jedno od
sedam svetskih čuda, uništen
356. p. n. e. u požaru koji je
podmetnuo Herostrat

Ranjena
Amazonka,
Artemidino
svetilište u
Efesu,
oko 430.

Kopija (levo)

Rekonstrukcija
prvobitnog
izgleda (desno)

Artemidino svetilište u Efesu, konkurs,
radovi Fidije, Polikleta i Kresilasa

Olimpija, Zevsov hram, 468-457.

Centralni i glavni hram u Olimpiji

- Dorski heksastilni peripter

(sa pronaosom, naosom i opistodomom)

- Arhitekta: Libon iz Eleje

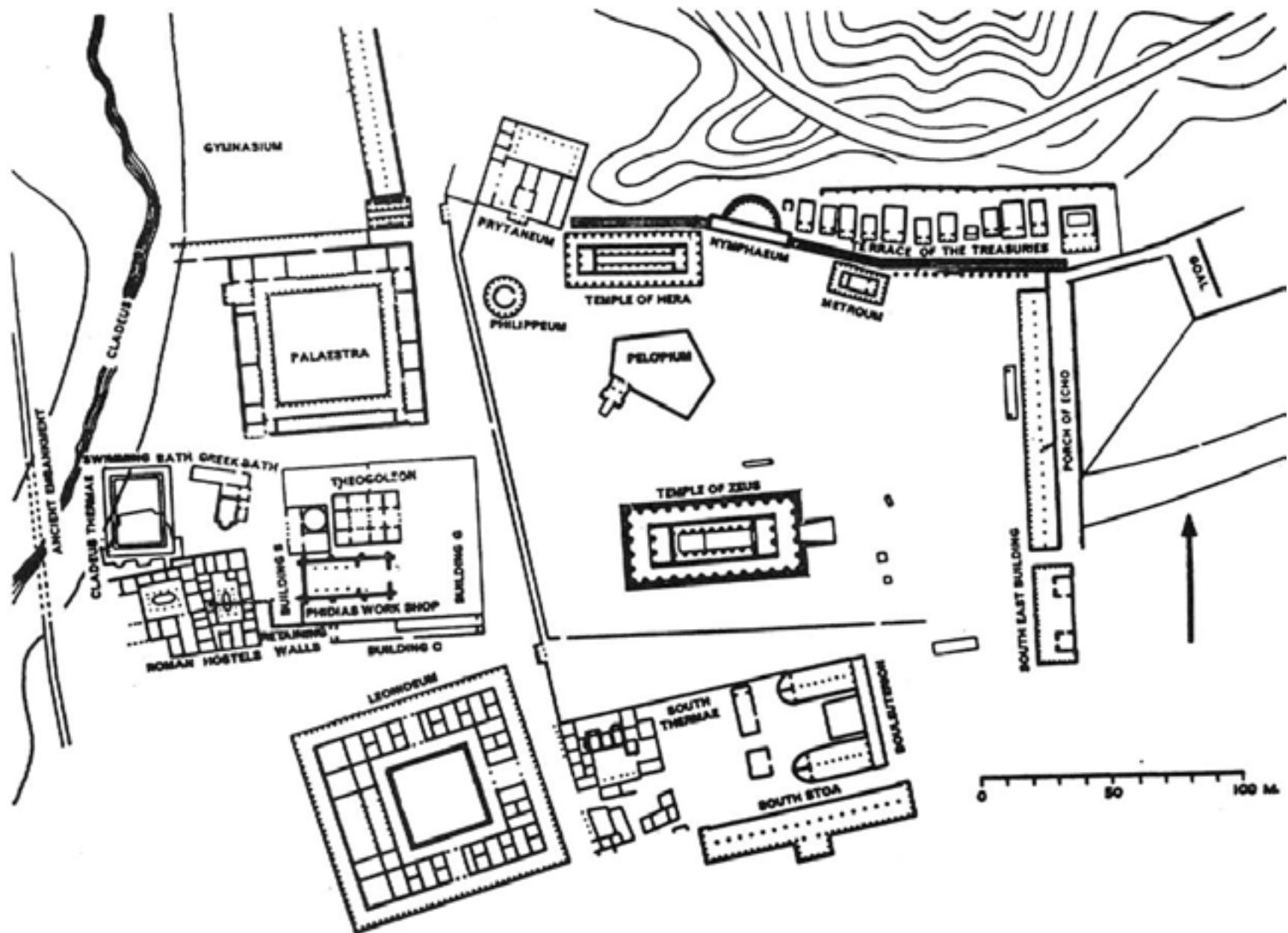
- Vajari reljefa:

Peonije iz Mende (i) i Alkamenes Stariji (z) (prema Pausaniji)

- Vajar Zevsove skulpture: Fidija

- Opis hrama zabeležio Pausanija (II vek p. n. e.)

U naosu hrama bila monumentalna Fidijina hriselefantinska statua Zevsa

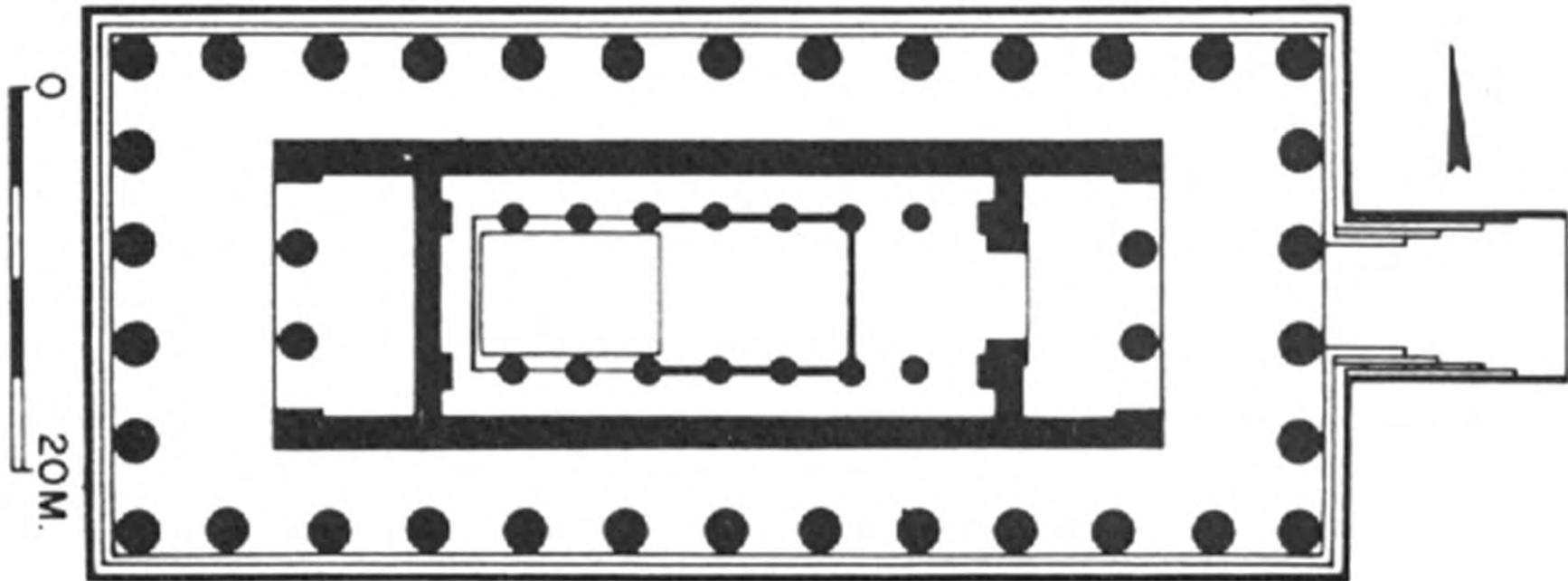
Olimpija, plan

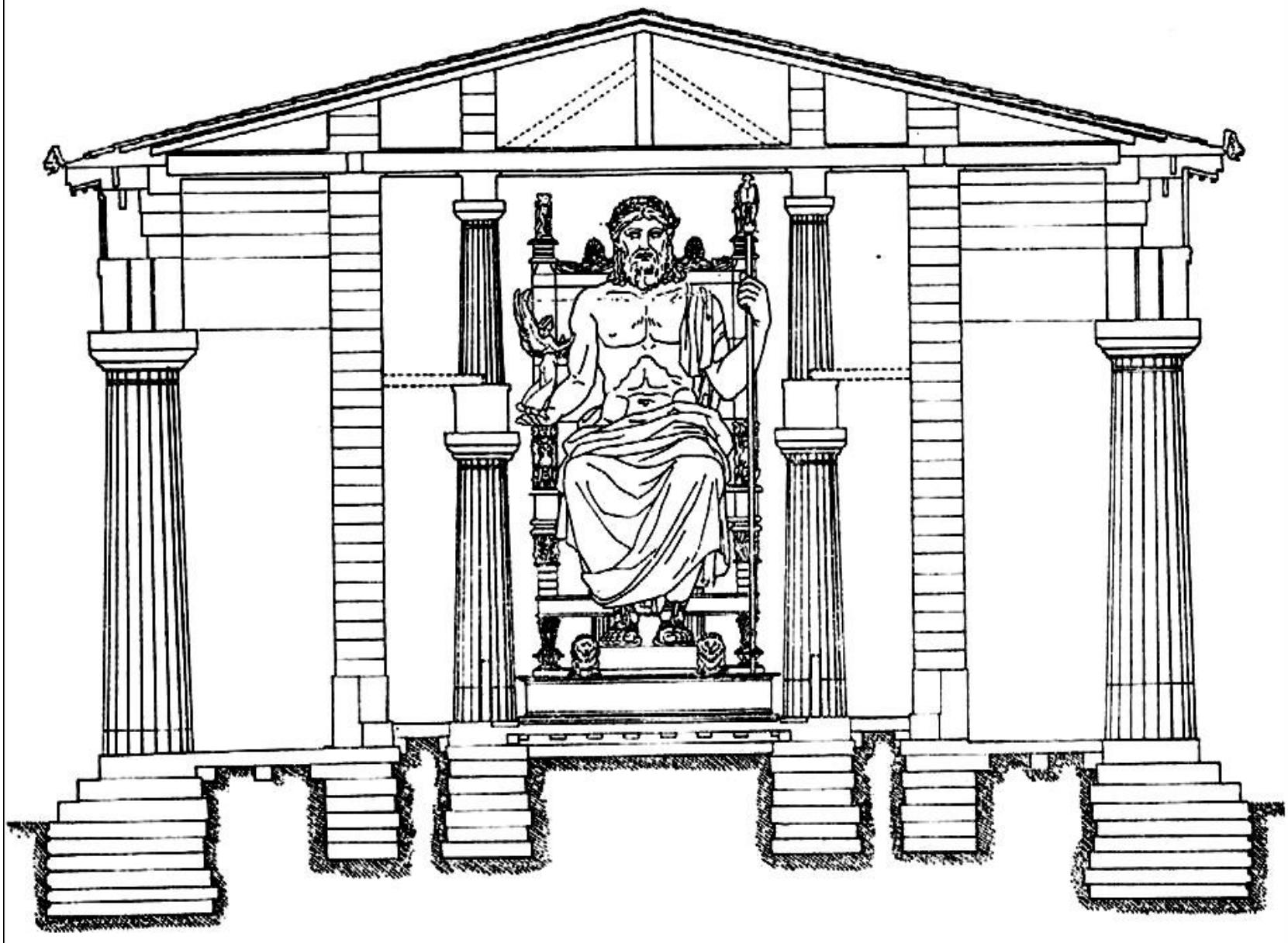
Ostaci Zevsovog hrama u Olimpiji

Olimpija i Zevsov hram u Olimpiji,
idealna rekonstrukcija iz XIX veka

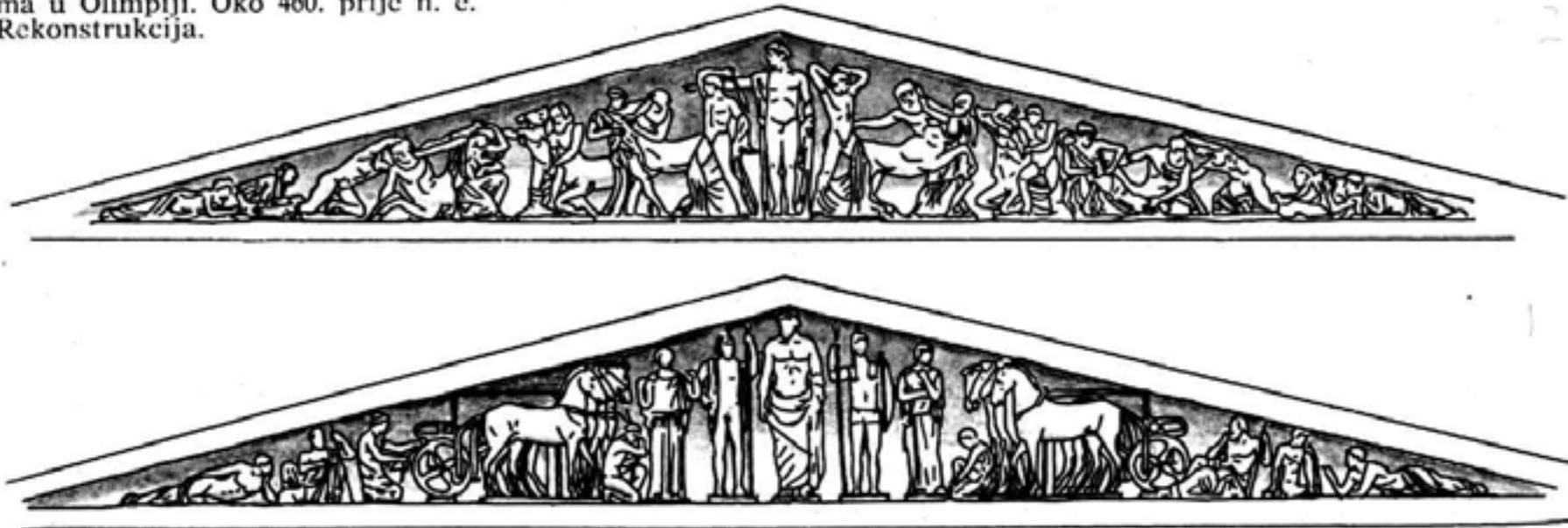

Zevsov hram u Olimpiji, osnova,
Arhitekta Libon iz Eleje

Zevsov hram u Olimpiji, poprečni presek

Istočni i zapadni zabat Zeusova hrama u Olimpiji. Oko 460. prije n. e.
Rekonstrukcija.

Zevsov hram u Olimpiji, zabati,
Zapadni Apolonov
Istočni Zevsov (nad ulazom u hram)

Odnos broja i dinamike figura
Različita psihološka stanja

Zevsov hram u Olimpiji,
istočni zabat (nad ulazom u hram)

Zevs u sredini, sa strane
Pelops (zdesna Zevsu), Ojnomah (sleva Zevsu), Hipodameja
(zdesna Pelopsu) i Sterope (sleva Ojnomahu)
u svetom gaju Altisu (u Olimpiji)
(u uglovima personifikacije reka Alfeja i Kladeja)

vajar Peonije iz Mende
(trenutak pun napetog iščekivanja)

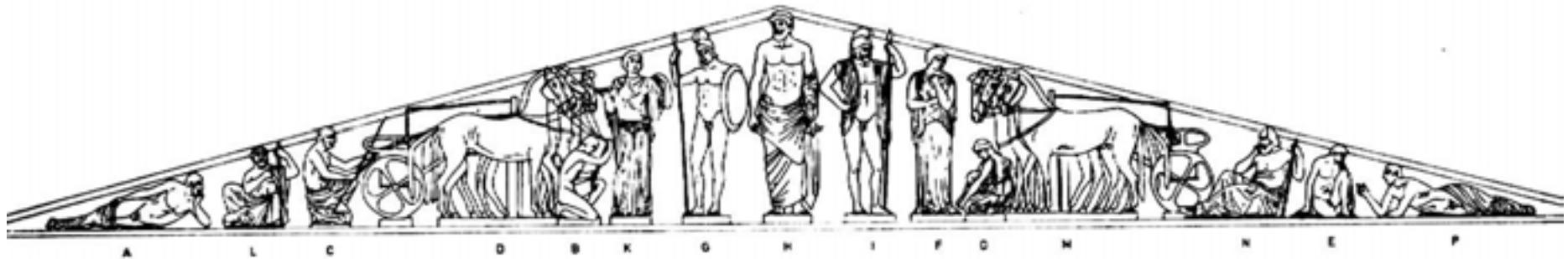
Istočni i zapadni zabat Zeusova hrama u Olimpiji. Oko 460. prije n. e.
Rekonstrukcija.

Zevsov hram u Olimpiji, zapadni zabat

Apolon, Tezej i Pejritoj, Lapiti i kentauri
(Apolon mitski rodonačelnik Lapita)

vajar Alkamenes Stariji
(dramatična dinamika i smelost pokreta)

Zevsov hram u Olimpiji,
istočni zabat (nad ulazom u hram)

Zevs u sredini, sa strane
Pelops (zdesna Zevsu), Ojnomah (sleva Zevsu), Hipodameja
(zdesna Pelopsu) i Sterope (sleva Ojnomahu)
u svetom gaju Altisu (u Olimpiji)
(u uglovima personifikacije reka Alfeja i Kladeja)

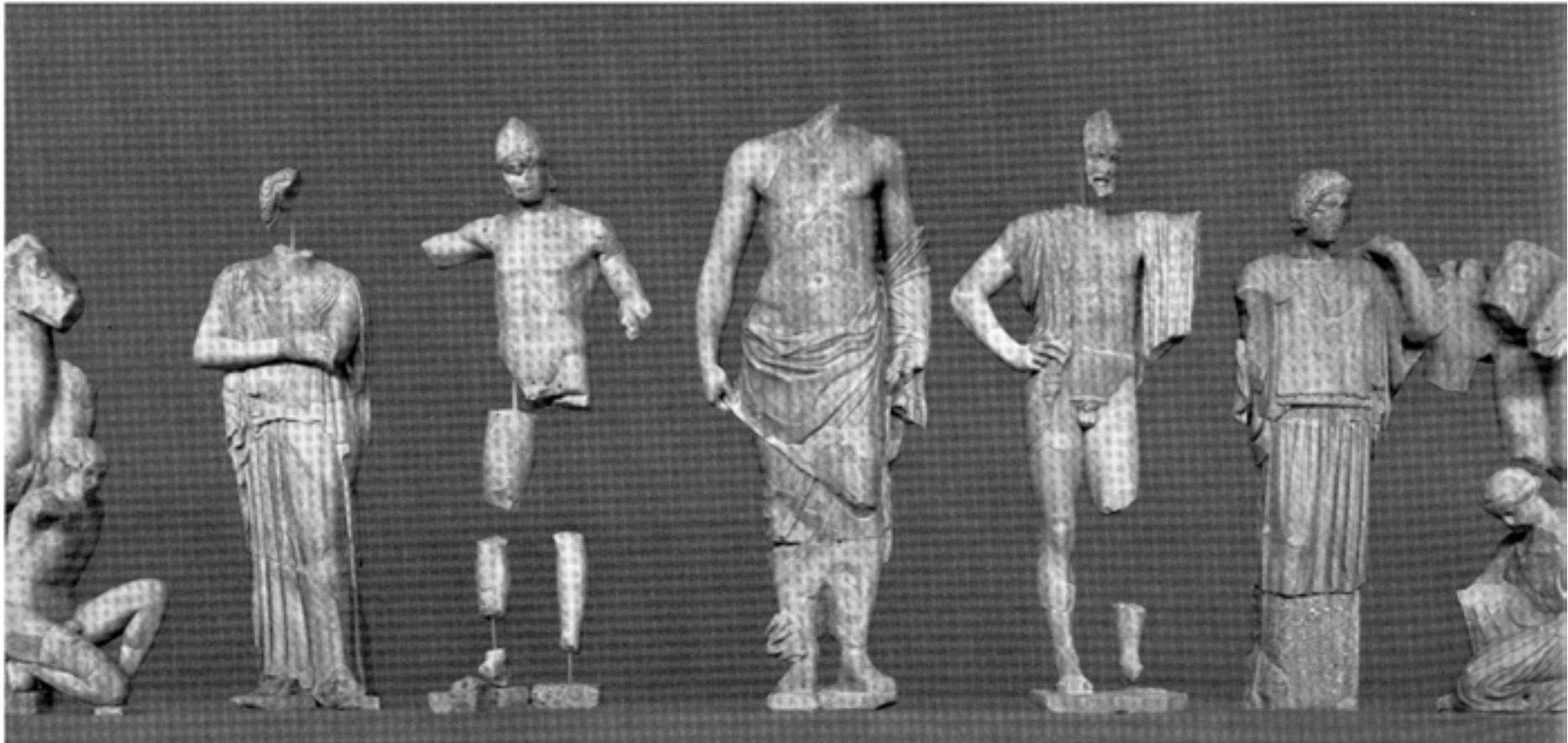
vajar Peonije iz Mende
(trenutak pun napetog iščekivanja)

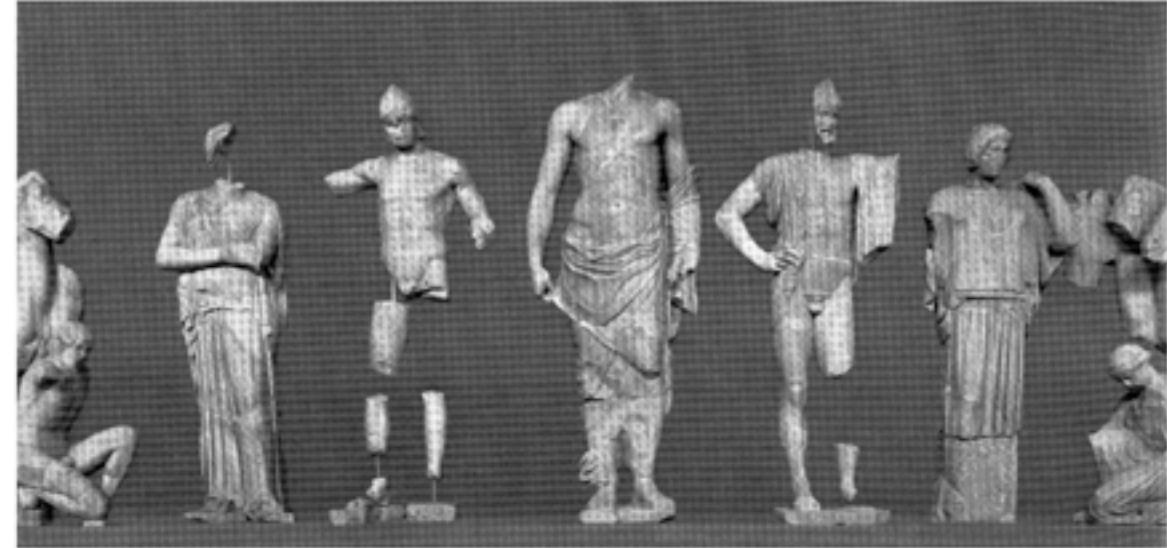
Ostaci istočnog zabata Zevsovog hrama u Olimpiji, Peonije iz Mende

(Peops, sin Tantalov, bio je kralj Pise na Peloponezu i rodonačelnik dinastije Pelopida ili Atrejida, a njegov kult je bio slavljen upravo u Olimpiji, gde je s vremenom posmatran kao osnivač olimpijskih igara)

(Pobedio je Ojnomaha zahvajujući pomoći Posejdona koji mu je dao kočije koje su vukli divlji konji) .

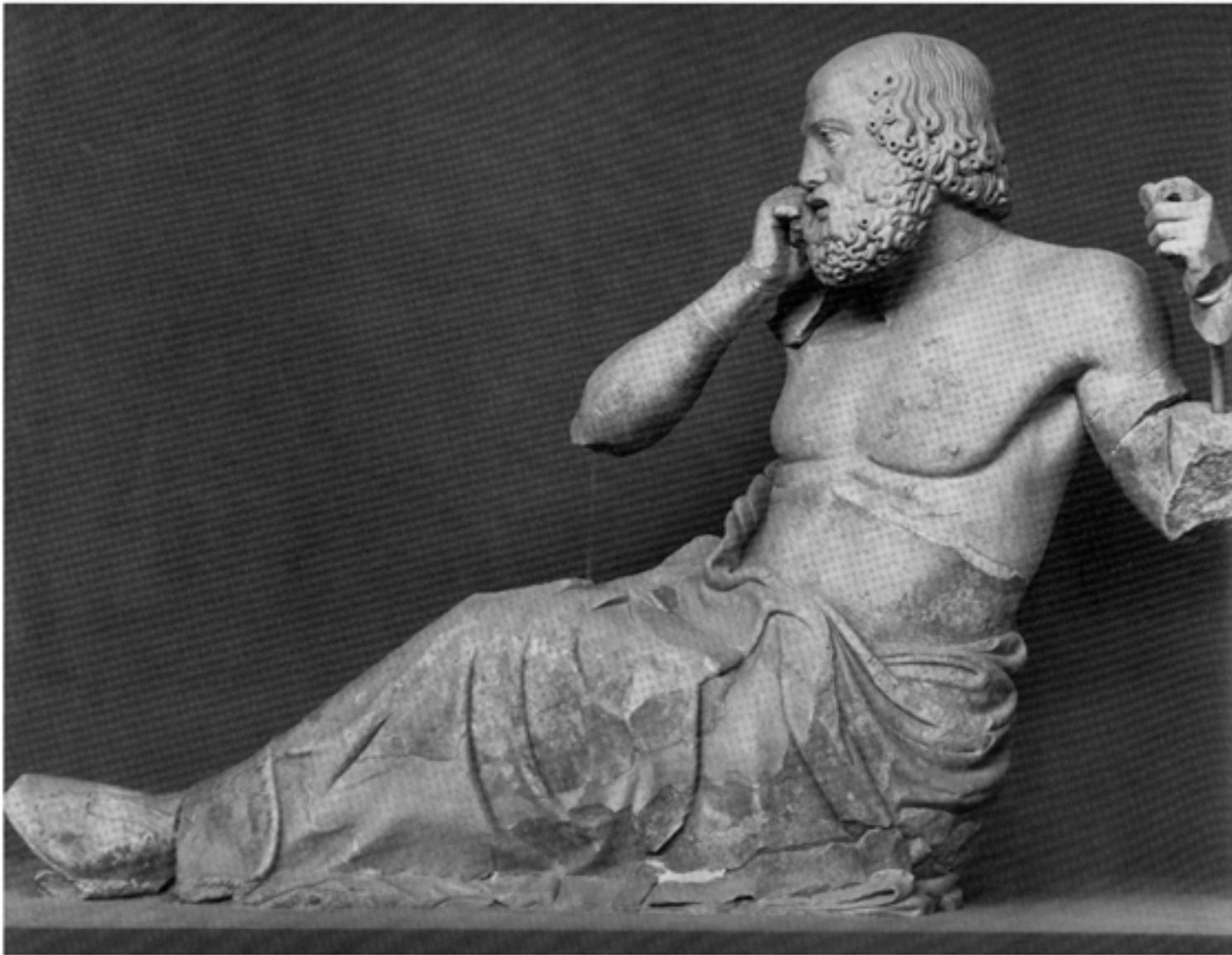
Srednji deo istočnog zabata
Zevsovog hrama u Olimpiji, Peonije iz Mende
Zevs u sredini,
sa strane Pelops (zdesna Zevsu), Ojnomah (sleva Zevsu),
Hipodameja (zdesna Pelopsu) i Sterope (sleva Ojnomahu)

Zevs,
istočni zabat Zevsovog hrama
u Olimpiji,
Peonije iz Mende

Sterope, sluškinja i dvokolice, istočni zabat Zevsovog hrama u Olimpiji,
Peonije iz Mende

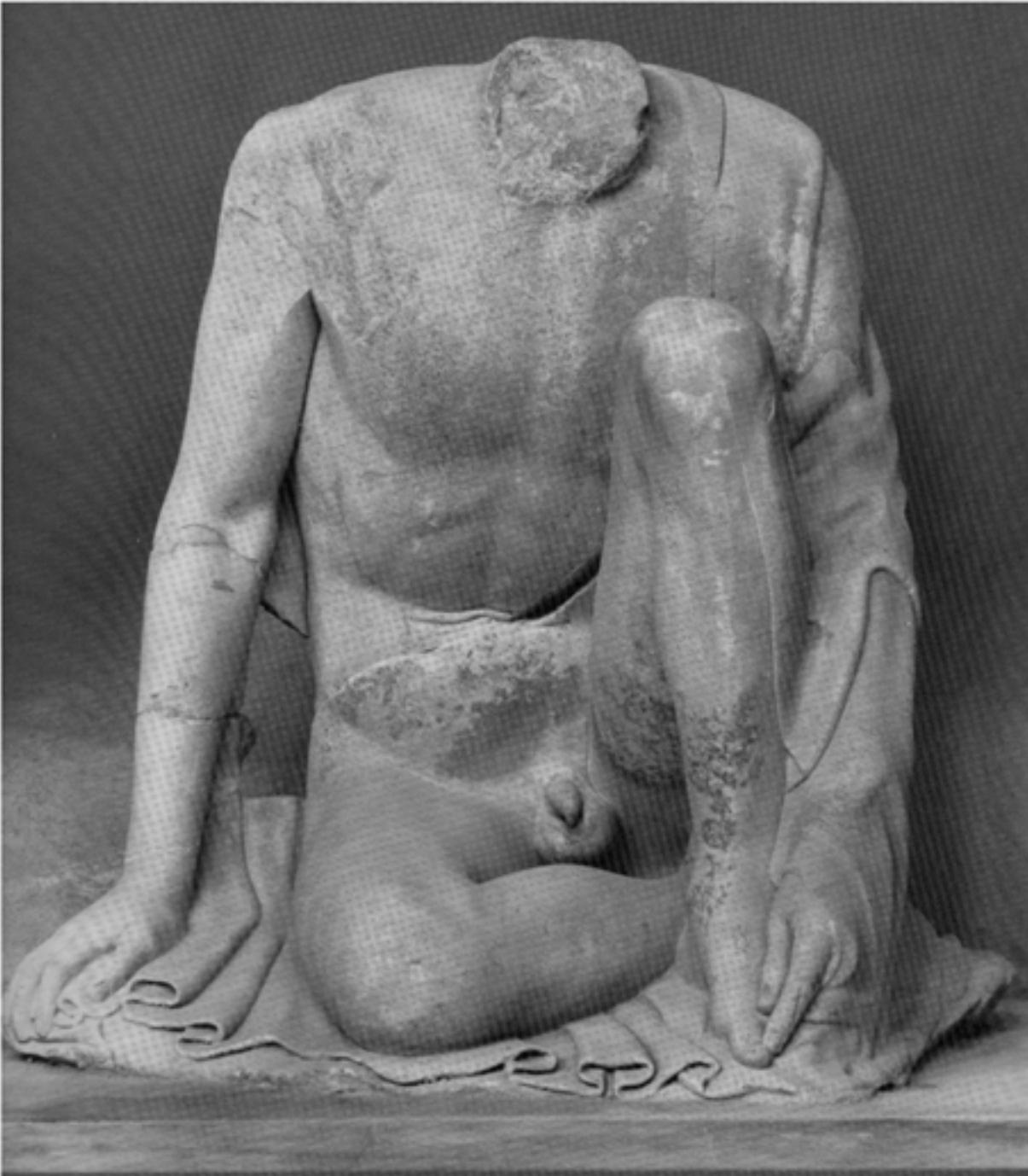
Ojnomahov sluga, Istočni zabat Zevsovog hrama u Olimpiji,
Peonije iz Mende

Ojnomahov
sluga (izraz
psihičkog
stanja),

Istočni zabat
Zevsovog
hrama u
Olimpiji,
Peonije iz
Mende

Sluga
(Ojnomahov
sluga),
Istočni zabat
Zevsovog
hrama u
Olimpiji,
Peonije iz
Mende

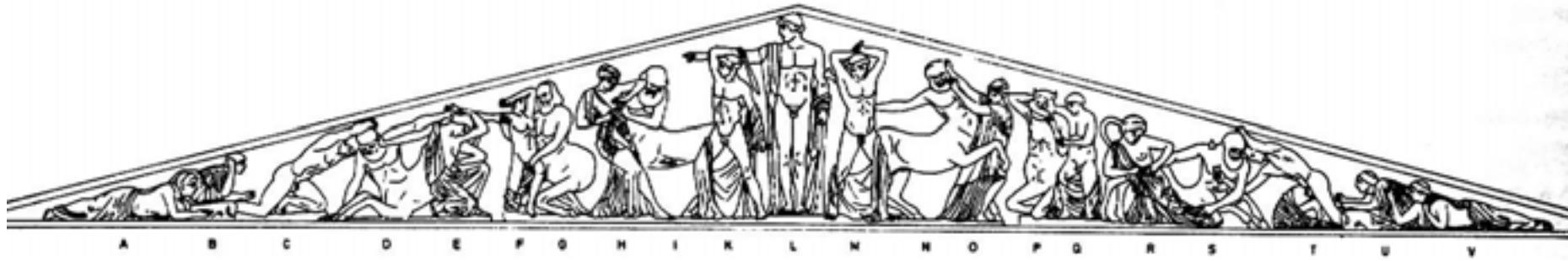

Personifikacija reke Kladej (naspramno reka Alfej)
istočni zabat Zevsovog hrama u Olimpiji,
Peonije iz Mende

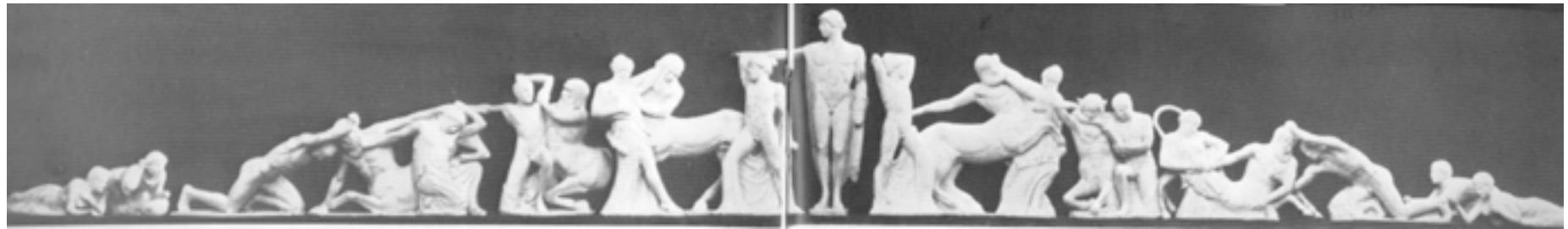
Personifikacija reke
Kladej,
istočni zabat
Zevsovog hrama
u Olimpiji,
Peonije iz Mende

Zevsov hram u Olimpiji,
zapadni zabat

Apolon, Tezej i Pejritoj, Lapiti i kentauri
(Apolon mitski rodonačelnik Lapita)

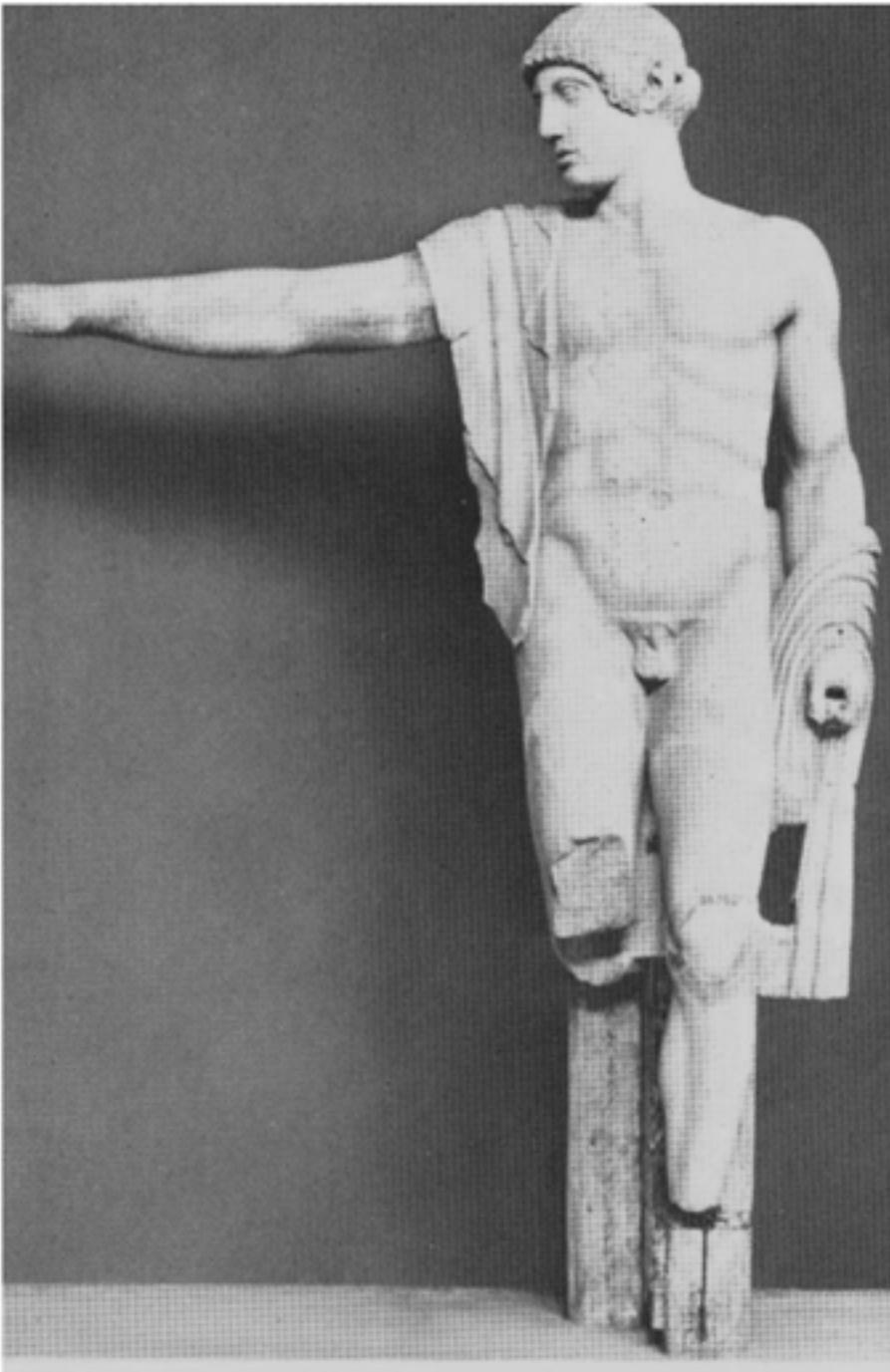
vajar Alkamenes Stariji
(dramatična dinamika i smelost pokreta)

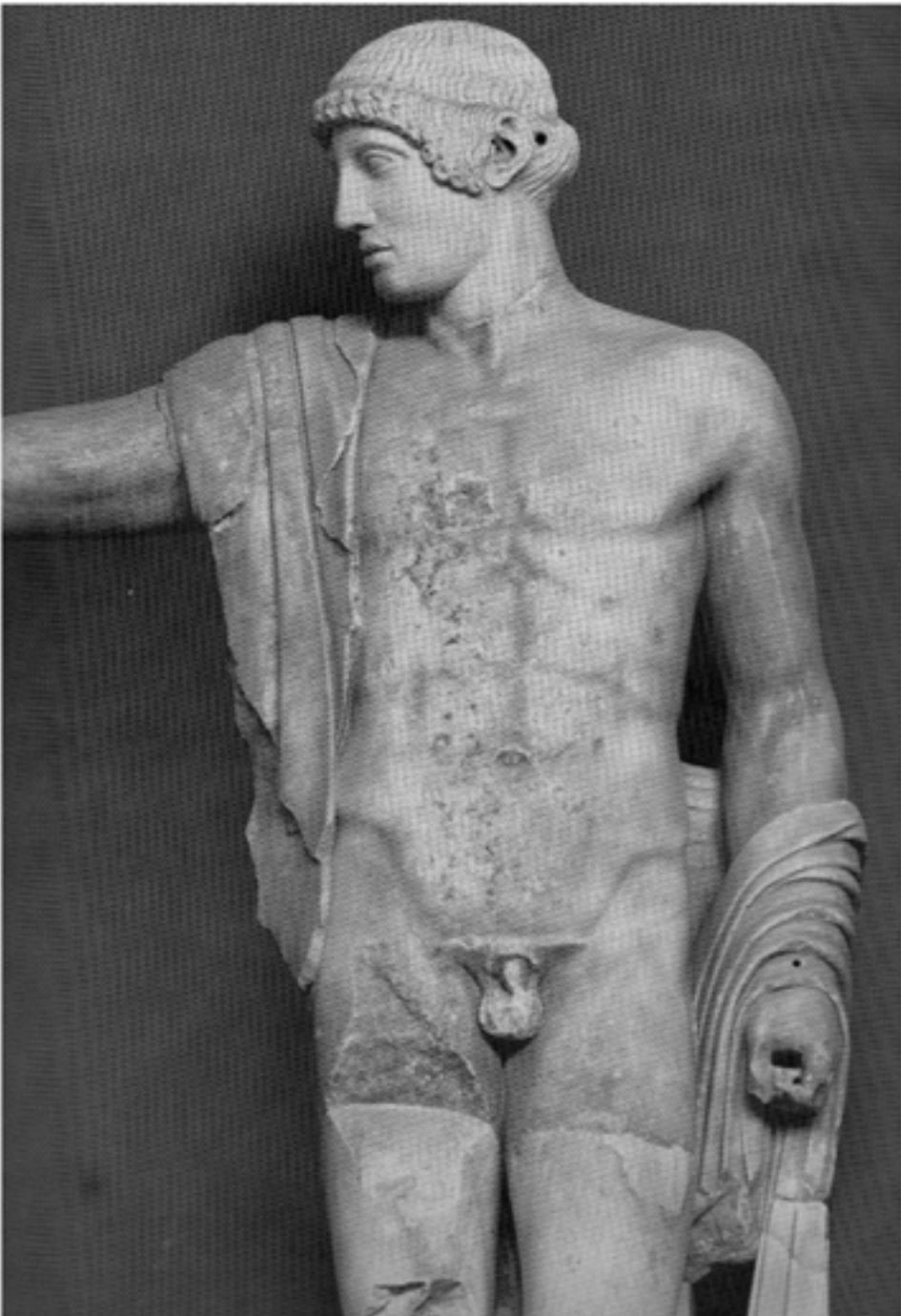
Zevsov hram u Olimpiji
Rekonstrukcija zapadnog zabata,
Alkamenes Stariji

Zevsov hram u Olimpiji
Srednji deo zapadnog zabata,
Alkamenes Stariji
Apolon, Tezej i Pejritoj, Lapiti i kentauri
(Apolon mitski rodonačelnik Lapita)

Apolon sa zapadnog
zabata Zevsovog
hrama u Olimpiji
(Apolon- mitski
rodonačelnik Lapita),
Alkamenes Stariji

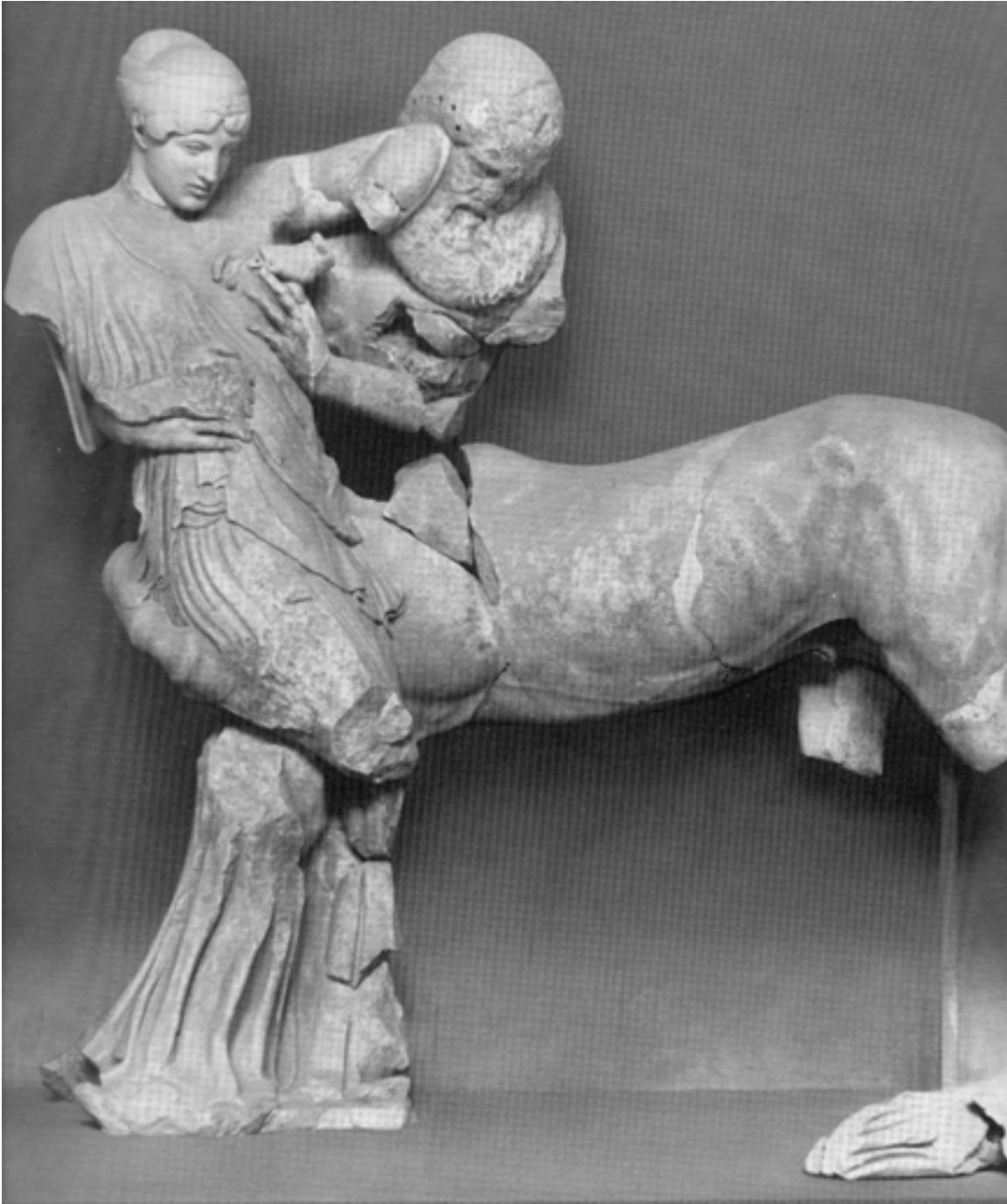

Apolon sa zapadnog
zabata Zevsovog
hrama u Olimpiji,
Alkamenes Stariji

Apolon sa zapadnog zabata Zevsovog hrama u Olimpiji,
Alkamenes Stariji

Borba
Deidamije sa
kentaurom
Zapadni zabat
Zevsovog
hrama u
Olimpiji,
Alkamenes
Stariji

Borba Deidamije
sa kentaurom
Zapadni zabat
Zevsovog hrama
u Olimpiji,
Alkamenes Stariji

Borba Deidamije
sa kentaurom
Zapadni zabat
Zevsovog
hrama u
Olimpiji,
detalj,
Alkamenes Stariji

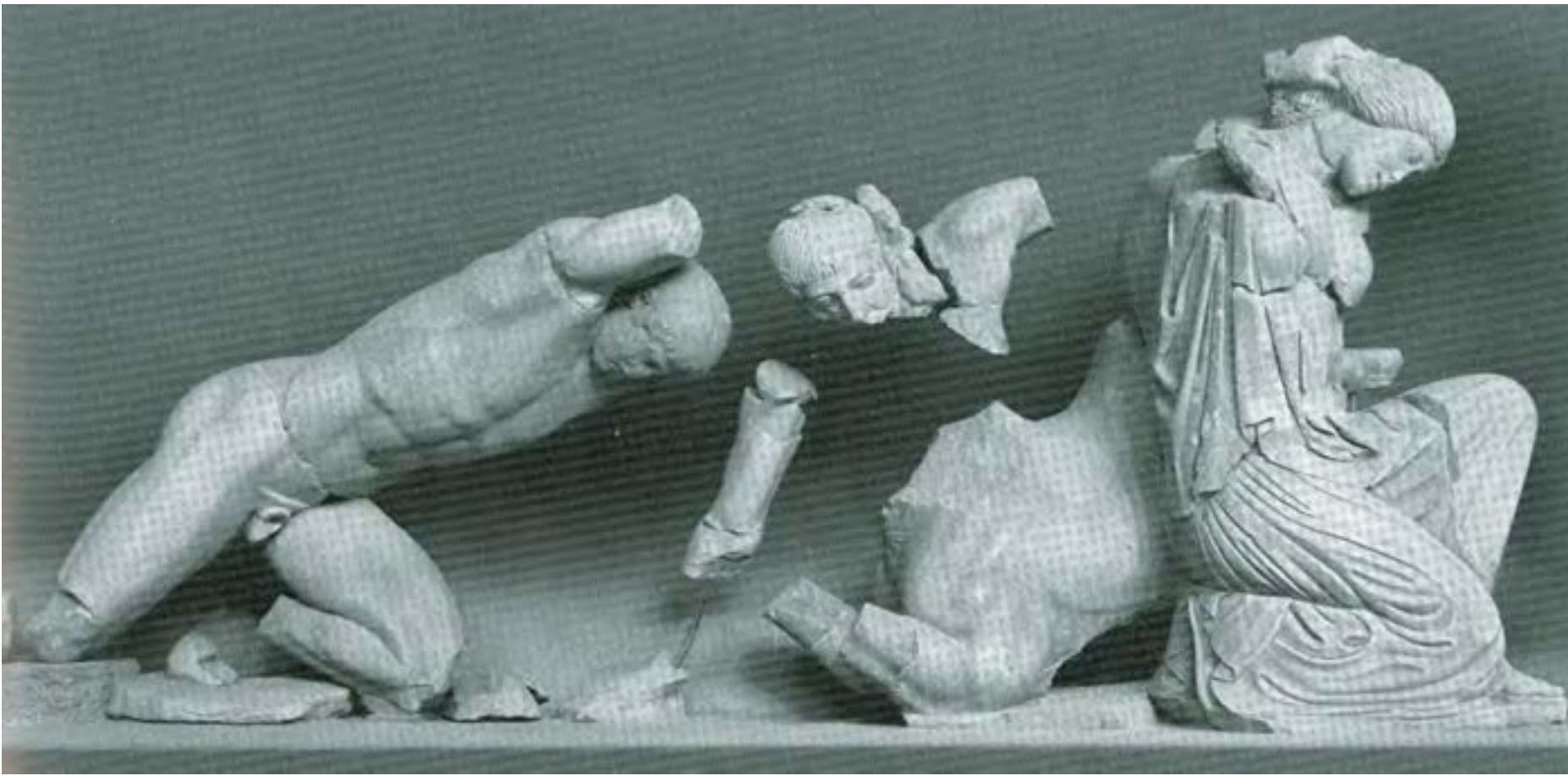
Borba Lapita sa
kentaurom,
Zapadni zabat
Zevsovog hrama
u Olimpiji,
Alkamenes Stariji

Borba lapitskih žena sa kentaurima,
Zapadni zabat Zevsovog hrama u Olimpiji,
Alkamenes Stariji

Borba lapitskih
žena sa
kentaurima,
Zapadni zabat
Zevsovog hrama
u Olimpiji,
detalj,
Alkamenes Stariji

Borba lapitskih žena sa kentaurima,
Zapadni zabat Zevsovog hrama u Olimpiji,
Alkamenes Stariji

Lapitska žena,
Zapadni zabat
Zevsovog hrama u
Olimpiji,
Alkamenes Stariji

Metope Zevsovog hrama u Olimpiji,
gore zapadna strana, dole istočna strana
Heraklovi podvizi

(Herakle- simbol grčke snage,
požrtvovanja, svesti i vrline)

Metope Zevsovog hrama u Olimpiji,
istočna strana (nad glavnim ulazom)

Heraklovi podvizi

- (1. erimantski vepar,
2. Diomedovi konji,
3. Gerionovo stado,
4. jabuke Hesperida,
5. Kerber,
6. augijeve štale)

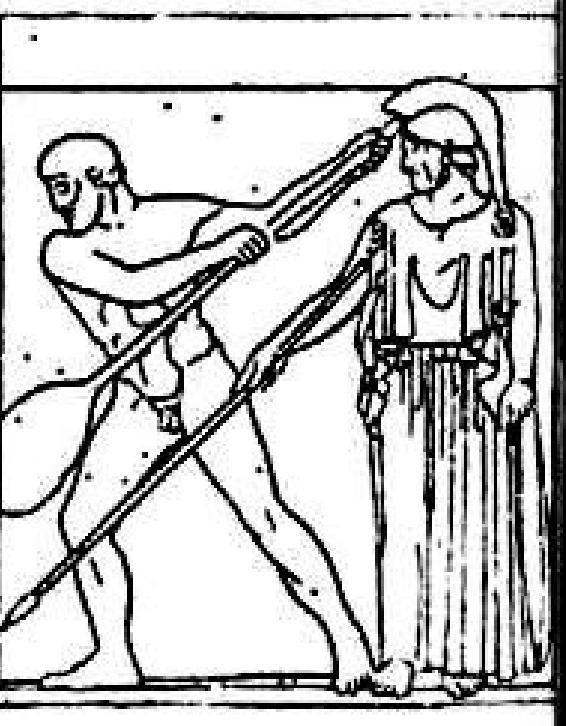
Metope Zevsovog hrama u Olimpiji,
zapadna strana

Heraklovi podvizi

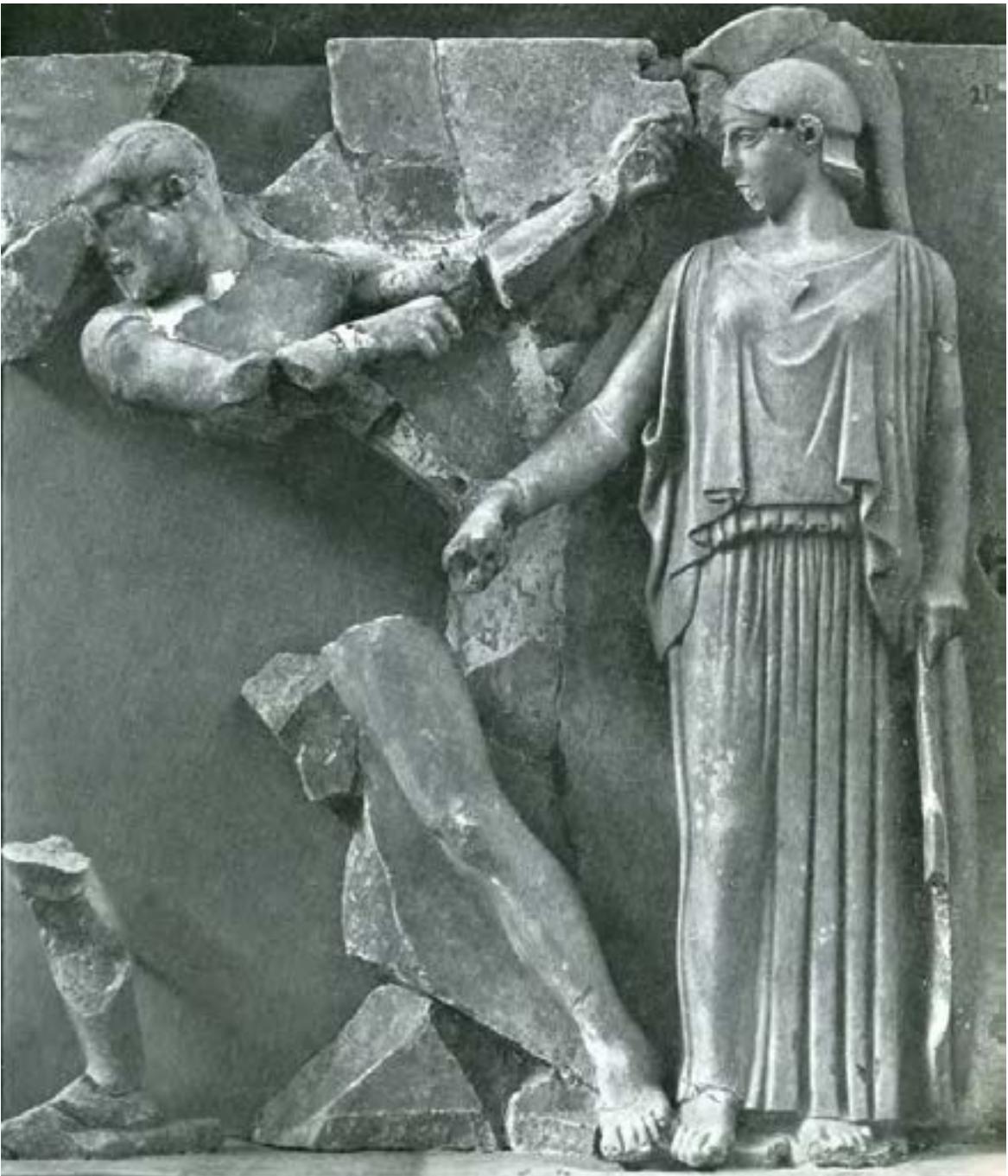
- (1. nemejski lav,
2. lernejska hidra,
3. stimfalijske ptice,
4. kritski bik,
5. kerinejska košuta,
6. Hipolitin pojas)

Zevsov hram u Olimpiji,
12 metopa,
Heraklovi podvizi,
Jabuke Hesperida
(zlatne jabuke sa
drveta u Herinom
vrtu)
(pomoću Gorgonine
glave pretvorio Atlasa
u stenu)
(istočna strana)

Zevsov hram u Olimpiji,
metope,
Herakle čisti Augijeve
štale (Augijebo stado
je bilo imuno i štale
nisu čišćene)
(istočna strana)
(dijagonala pojačava
utisak pokreta)

Zevsov hram u Olimpiji,
metope,
Herakle ubija
Stimfalijske ptice
(price ljudoždarke-
uplašio ih
čegrtaljkom i ubio
strelama)
(zapadna strana)

Zevsov hram u Olimpiji,
metope,
Herakle ubija Stimfalijske
ptice (ptice ljudožderke
sa kljunovima od
bronze i oštrim
metalnim perjem,
Aresove ljubimice)
Atena od Hefesta
zatražila da izradi za
Herakla čegrtaljku da bi
zaplašio ptice,
detalj, Atena
(istočna strana)

Zevsov hram
u Olimpiji,
metope,
glava Atene

Peonije iz Mende, Nike,
oko 420.
Olimpija,
istočno od Zevsovog hrama

(primer za Peonijevo tretiranje
figure u pokretu)
(prefinjenost i otmenost i na
statičnim (istočni zabat
Zevsovog hrama u Olimpiji)
i na dinamičnim figurama)

Peonije iz Mende, Nike, oko 420.
Olimpija, istočno od Zevsovog hrama

Miron iz Eleuterije, Atika

Hageladesov učenik

- Radio u bronzi
- Trenutak najvećeg fizičkog i psihičkog napora
- Odličan poznavalac anatomije tela
- Motivi iz palestre

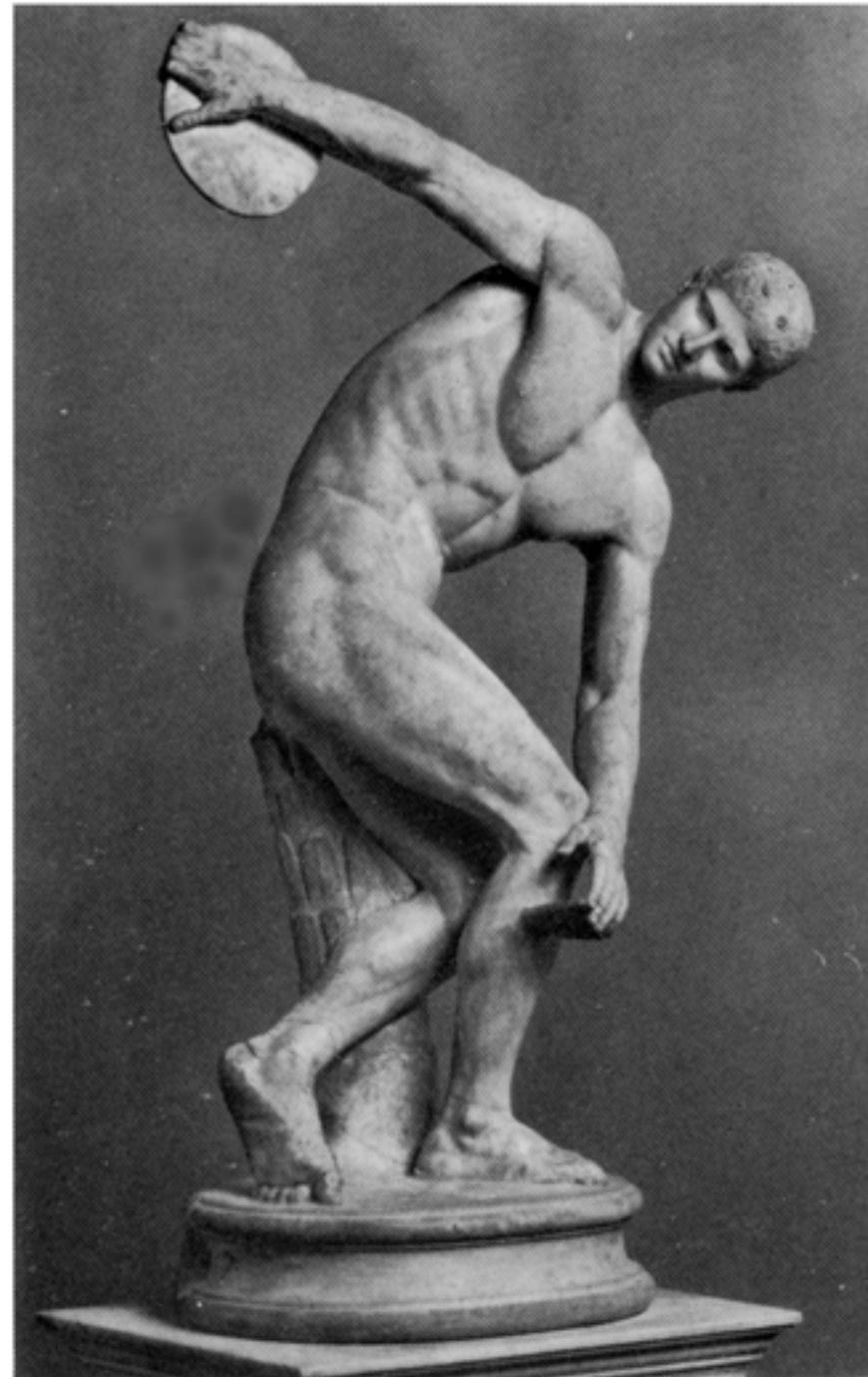
- Dela sačuvana u kopijama:

Diskobol (Bacač diska)

Atena i Marsija

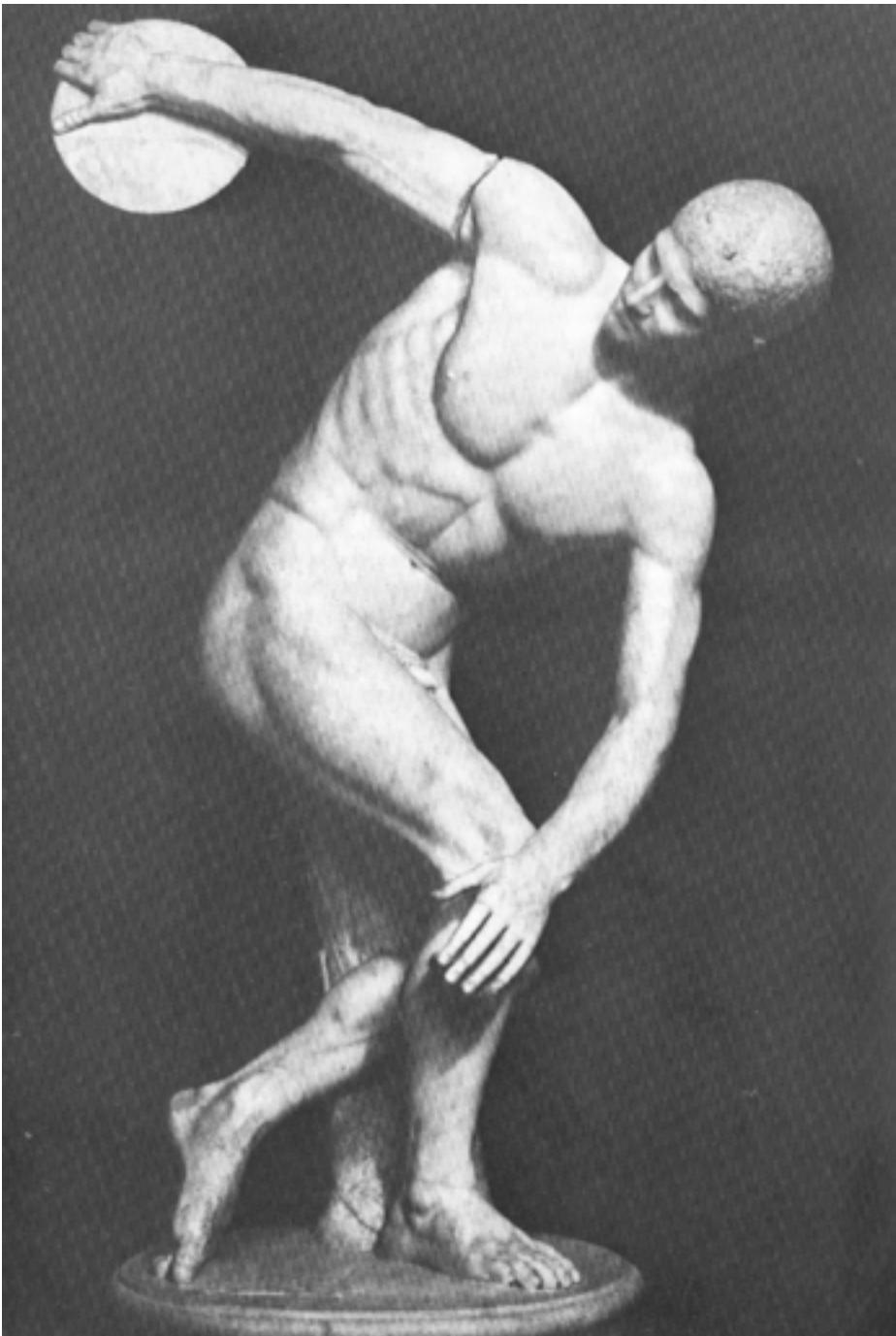
- Nesačuvana dela:

Skulpture životinja- krava (niz pesničkih epigrama)
(Plinije Stariji nabraja oko 15 njegovih dela)

Miron, Diskobol,
oko 450.

(očuvan u rimskim
kopijama, u kojima
postoje varijacije u
stavu glave)

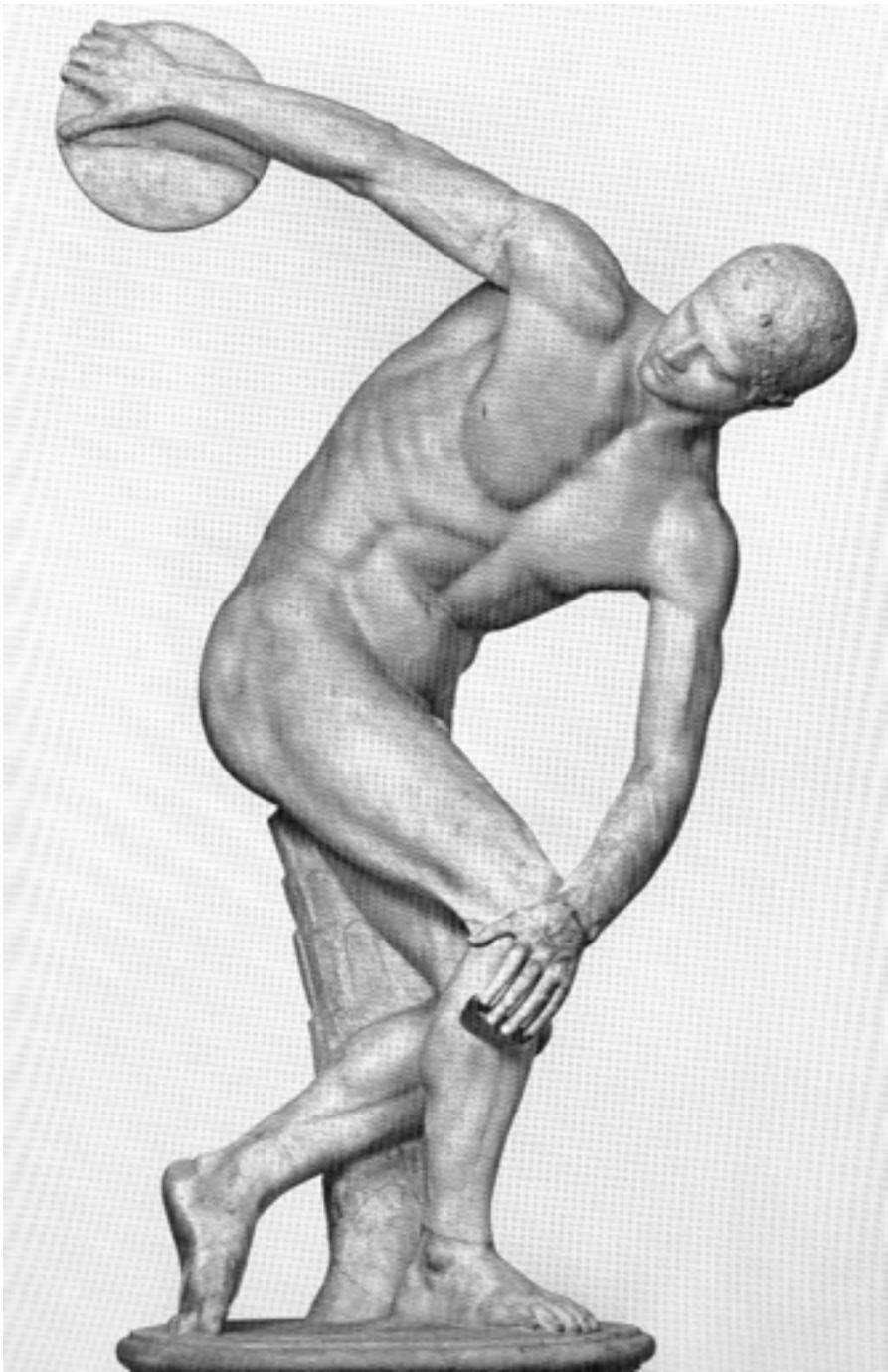
Miron, Diskobol

Bacač diska,
figurina,
oko 480-470.

Bacač diska, Brončani kipci, 480—470. prije n. e. Vis. 20 cm. S Akropole, Atena, Nacionalni muzej.

Miron, Diskobol

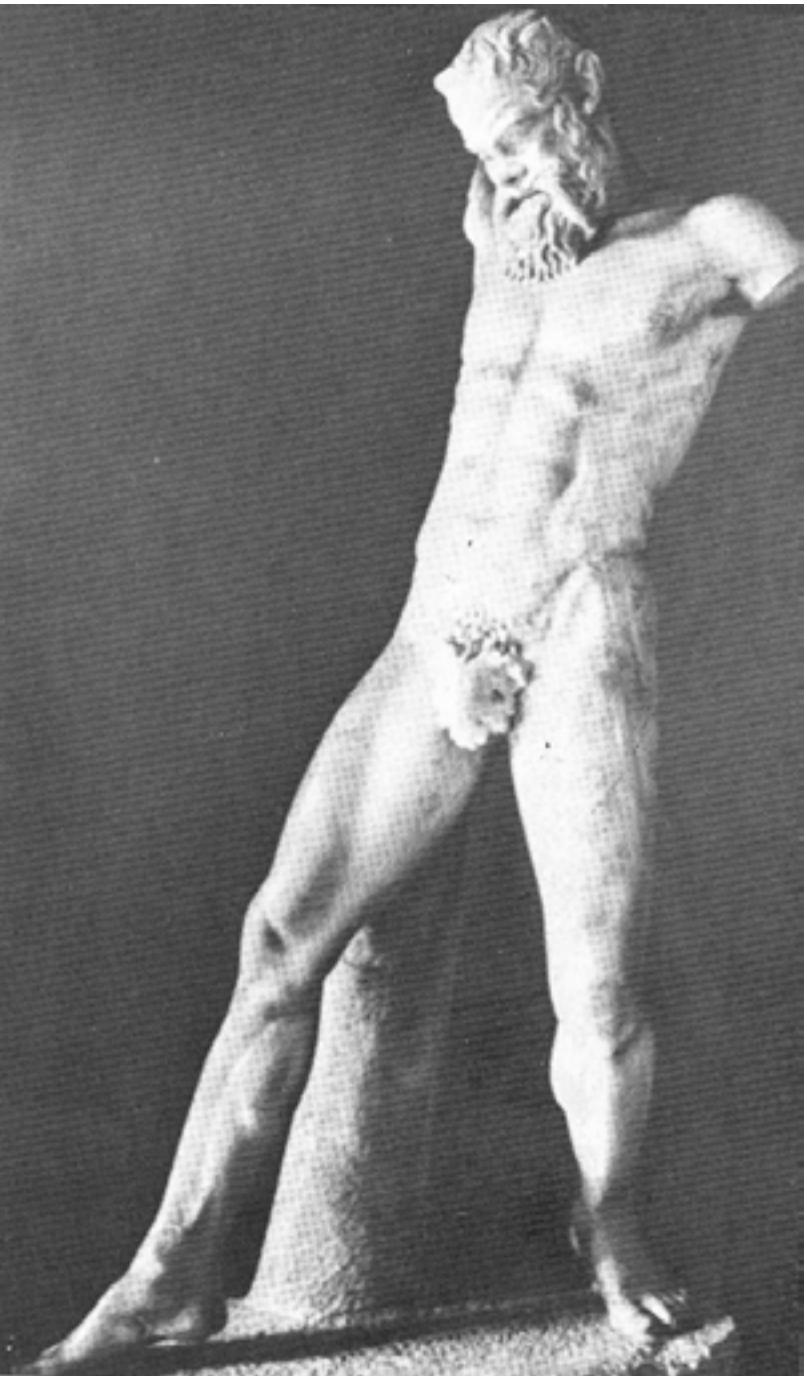
Atena iz Mironove
kompozicije
Atena i Marsija,
oko 450.

Atena iz Mironove
kompozicije
Atena i Marsija,
oko 450.

Atena iz
Mironove
kompozicije
Atena i Marsija,
oko 450,
detalj, glava

Silen Marsija iz
Mironove kompozicije
Atena i Marsija

Miron, Atena i Marsija, rekonstrukcija
(silenova nedoumica i trenutak odluke)

Miron, Atena i Marsija
(silēnova nedoumica i trenutak odluke)

Niobida na umoru,
oko 450-440.

(verovatno za zabat
hrama)
zreli klasični stil

(naga žena u napetoj akciji,
patoš)

(Nioba uvredila Apolonovu
i Artemidinu majku
Letonu)

Niobida na umoru, oko 450-440.

Nioba je, prema predanju, bila kći kralja Tantala (sestra Pelopsova) i supruga tebanskog kralja Amfiona

Podsmevala se Letoni koja je imala samo jednog sina i jednu kći (Apolona i Artemidu), dok ih je Nioba imala po šest (po Ilijadi), odnosno po sedam (po Ovidiju)

Apolon i Artemida su zbog toga ubili svu Niobinu decu

Nioba se okamenila od tuge

Niobida na umoru, oko
450-440,
detalj

Egina,
Artemidin hram,
oko 490,
zabat, ratnik
(arhajski osmeh
nasuprot
klasičnom
patošu)

Zabat Artemidinog hrama na Krfu, oko 600.
(arhajski pokret poput vrteške)